

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2010 – 2013

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Josef Gonda

**Specializovaná oddělení
ve výkonu trestu odnětí svobody**

Praha 2013

Vedoucí bakalářské práce: Doc. PaedDr. Eva Šotolová, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2010 – 2013

BACHELOR THESIS

Josef Gonda

Specialized departments in prison

Prague 2013

The Bachelor Thesis Work Supervisor:
Doc. PaedDr. Eva Šotolová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 6. 3. 2013

Josef Gonda

Poděkování

Chtěl bych poděkovat paní Doc. PaedDr. Evě Šotolové PhD., za odbornou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce se ve své první části zabývá současným vězeňstvím v České republice a zaměřuje se na programy zacházení ve výkonu trestu odnětí svobody. Přibližuje a objasňuje členění specializovaných oddělení v rámci vězeňské služby. Ve druhé části se zabývá Specializovaným oddělením výkonu trestu pro odsouzené s poruchou osobnosti a chování způsobenou užíváním návykových látek ve věznici v Ostrově. Práce podrobně popisuje konkrétní specializované zacházení, výchovný, pracovní a vzdělávací program a také „úspěšnost“ tohoto specializovaného oddělení.

Klíčové pojmy

Bakalářské práce, drogová závislost, kazuistiky, odsouzený, program zacházení, specialisté, specializované oddělení, trest odnětí svobody.

Abstract (Annotation)

The first part of my thesis focuses on current situation of prisons in the Czech Republic and on different methods of jail sentence. It shows detailed structure of specialized sections of prison service. The second part focuses on specialized department of jail sentence of prison in Ostrov. In this department are prisoners with mental and behavior disorders that occurred from using addictive substances. The thesis describes special methods of treatment, educational, working and pedagogic programs and also “efficiency” of this specialized department.

Key Terms

Bachelor's thesis, case reports, convicted, drugs addiction, jail sentence, methods of treatment, specialists, specialized department.

OBSAH

ÚVOD	8
1 VĚZEŇSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE	10
1.1 Vězeňská služba České republiky	10
1.2 Výkon trestu odnětí svobody	11
1.2.1 Vnitřní diferenciací	12
1.3 Programy zacházení	13
1.3.1 Pracovní aktivity	13
1.3.2 Vzdělávací aktivity	14
1.3.3 Speciálně výchovné aktivity	15
1.3.4 Zájmové aktivity	15
1.3.5 Oblast utváření vnějších vztahů	15
1.3.6 Minimální program zacházení	16
2 DRUHY SPECIALIZOVANÝCH ODDĚLENÍ V SOUČASNOSTI	17
2.1 Oddělení specializované pro výkon ochranného léčení protitoxikomanického	17
2.2 Oddělení specializované pro výkon trestu odsouzených s mentální retardací	19
2.3 Oddělení specializované pro výkon trestu odsouzených s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek	20
2.4 Oddělení specializované pro výkon trestu odsouzených s poruchou duševní a poruchou chování	22
2.5 Oddělení specializované pro výkon ochranného léčení sexuologického	23
2.6 Oddělení specializované pro výkon trestu odsouzených trvale pracovně nezařaditelných	24
2.7 Oddělení specializované pro výkon trestu matek nezletilých dětí, trvale pracovně nezařaditelných žen a odsouzených mladistvých žen	25
2.8 Oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením	26
3 SPECIALIZOVANÉ ODDĚLENÍ VÝKONU TRESTU PRO ODSOUZENÉ S PORUCHOU OSOBNOSTI A CHOVÁNÍ ZPŮSOBENOU UŽÍVÁNÍM NÁVYKOVÝCH LÁTEK VE VĚZNICI OSTROV	28
3.1 Legislativa	28
3.2 Drogy a závislost	29
3.3 Terapeutická komunita	31
4 SPECIALIZOVANÉ ZACHÁZENÍ S ODSOUZENÝMI VE VĚZNICI OSTROV	34
4.1 Personální zajištění specializovaného oddělení	34
4.1.1 Složení pracovního týmu	34
4.1.2 Realizace a personální zabezpečení programu oddělení	34

4.2 Účel, poslání a cíl specializovaného oddělení	36
4.3 Zařazování odsouzených do specializovaného oddělení	37
4.4 Vyřazování odsouzeného ze specializovaného oddělení	39
4.5 Metody a formy zacházení s odsouzeným	39
4.5.1 Speciálně výchovné aktivity	41
4.5.2 Vzdělávací aktivity	42
4.5.3 Pracovní aktivity	43
4.6 Organizační zásady činnosti specializovaného oddělení	44
4.7 Materiálně technické předpoklady	45
4.8 „Úspěšnost“ specializovaného oddělení	46
ZÁVĚR	50
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	52
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	54
SEZNAM PŘÍLOH	55

ÚVOD

V této bakalářské práci se budu zabývat specializovanými odděleními výkonu trestu odnětí svobody. Zmíním se také o programech zacházení, organizaci volnočasových aktivit a vlivu těchto programů a aktivit na osoby umístěné ve specializovaném oddělení výkonu trestu odnětí svobody.

V posledních letech vzrostl počet osob závislých na návykových látkách a nemalá část z nich získává prostředky na jejich obstarání trestnou činností. Výrazně se také rozšířily sociálně patologické jevy – zejména pak negativní jevy v rodině, agrese, konzumní styl života, nedostatečné alternativní možnosti trávení volného času především u dospívajících a mladých lidí a v neposlední řadě také nezaměstnanost. Dříve nebo později se tedy osoby, které sociálně patologickým jevům (dále i „SPJ“) a následně návykovým látkám podlehnou, dostanou do věznice a po právoplatném rozsudku si svůj trest budou v tomto zařízení odpykávat.

Z výše uvedeného důvodu byly ministerstvem spravedlnosti stanoveny prioritní úkoly. Mezi stanovenými prioritními úkoly se také objevuje rozšiřování kapacit pro diferenciované zacházení s odsouzenými ve specializovaných odděleních (dále i „SpO“).

Cílem této práce je vysvětlit a poukázat na vývoj práce s vězňenými osobami, které splňují kritéria pro umístění do specializovaného oddělení výkonu trestu odnětí svobody, na organizaci volnočasových aktivit v rámci zákona o výkonu trestu, o povinnosti věznice nabídnout odsouzeným dle dostupných možností účast na preventivně výchovných, vzdělávacích, zájmových a sportovních programech. Zaměřím se na program zacházení, který má velký vliv na případnou změnu chování a vystupování odsouzených osob a na využití organizace volného času, který má značný význam pro potlačení násilí mezi vězni a snížení počtu kázeňských přestupků.

Pro dosažení cíle bakalářské práce jsem se rozhodl využít své praktické zkušenosti s naplňováním programu zacházení ve věznici, dále jsem oslovil několik kolegů ze svého pracoviště, kteří vykonávají službu či povolání právě ve specializovaném oddělení. Jedná se o dozorce, psychologa, speciálního pedagoga, vychovatele a sociální pracovníci. Zároveň jsem využil své teoretické znalosti získané v průběhu studia. Pro vypracování práce jsem využíval získané poznatky z průběhu několika měsíců. Byl mi vysvětlen postup při zařazování osob do programu specializovaného oddělení.

V první části práce se zaměřím na současný vězeňský systém a specializované zacházení s odsouzenými ve výkonu trestu odnětí svobody (dále i „VTOS“). Zmíním se o konkrétních postupech a metodách specialistů, kteří se těmito odsouzenými zabývají. Dále uvedu jednotlivé části programu zacházení (dále i „PZ“). Ve druhé části práce se budu věnovat jednotlivým věznicím, ve kterých se specializovaná oddělení nachází. Třetí část bude zaměřena na Specializované oddělení výkonu trestu pro odsouzené s poruchou osobnosti a chování způsobenou užíváním návykových látek ve Věznici Ostrov. Chtěl bych poukázat na význam práce specialistů v tomto systému a jejich používané metody při práci s odsouzenými. Dále se věnuji učebním skupinám, jejich složení a kazuistikám vybraných odsouzených. V závěrečné části vyhodnotím úspěšnost specializovaného oddělení a vliv programu zacházení na osobnost odsouzeného.

1 VĚZEŇSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE

1.1 Vězeňská služba České republiky

Vězeňská služba České republiky¹ zajišťuje výkon vazby, výkon zabezpečovací detence, výkon trestu odnětí svobody, ochranu pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví, správě soudů a při činnosti státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti.

Organizačními jednotkami Vězeňské služby (dále i „VS“) jsou generální ředitelství, vazební věznice, věznice, ústavy pro výkon zabezpečovací detence a Institut vzdělávání. Generální ředitelství zabezpečuje plnění společných úkolů ostatních organizačních jednotek, které metodicky řídí a kontroluje. V čele vazebních věznic, věznic, ústavů pro výkon zabezpečovací detence a Institutu vzdělávání jsou ředitelé, které jmenuje a odvolává generální ředitel.

Vězeňská služba:

- spravuje a střeží vazební věznice a věznice, odpovídá za dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody,
- spravuje a střeží ústavy pro výkon zabezpečovací detence,
- střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody,
- prostřednictvím programů zacházení soustavně působí na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a obdobně i na některé skupiny osob ve výkonu vazby s cílem vytvořit předpoklady pro jejich řádný způsob života po propuštění,
- provádí výzkum v oboru penologie, využívá jeho výsledky a vědecké poznatky při výkonu vazby a při výkonu trestu odnětí svobody,
- zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a ministerstva a v jiných místech jejich činnosti a v rozsahu stanoveném zákonem² zajišťuje pořádek a bezpečnost při výkonu pravomoci soudů a státních zastupitelství,
- vytváří podmínky pro pracovní a jinou účelnou činnost osob ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody,
- provozuje hospodářskou činnost za účelem zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody, případně i osob ve výkonu vazby,

¹ Zákon č. 555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky.

² Zákon č. 555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky.

- zabezpečuje vzdělávání příslušníků Vězeňské služby a občanských zaměstnanců Vězeňské služby, které provádí Institut vzdělávání, a vzdělávání osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody, které provádí Střední odborné učiliště a odborné učiliště Vězeňské služby,
- poskytuje zdravotní péči ve svých zdravotnických zařízeních osobám ve výkonu vazby, osobám ve výkonu zabezpečovací detence a osobám ve výkonu trestu odnětí svobody, příslušníkům a občanským zaměstnancům Vězeňské služby.

1.2 Výkon trestu odnětí svobody

Odsouzený je přijímán do výkonu trestu odnětí svobody³ na základě pravomocného a vykonatelného rozhodnutí soudu a nařízení výkonu trestu. Při přijetí do věznice se u odsouzeného provede osobní prohlídka a provedou se potřebná hygienická a protiepidemická opatření. Po nástupu do výkonu trestu se nově přijatý odsouzený ubytuje v přijímacím oddělení věznice, a to odděleně. Během pobytu v přijímacím oddělení, který zpravidla nepřevyší jeden týden, se odsouzený podrobí preventivní vstupní lékařské prohlídce včetně nezbytných diagnostických a laboratorních vyšetření. Pokud potvrdí provedená vyšetření, že zdravotní stav neohrožuje ostatní, bude odsouzený přemístěn do nástupního oddělení. Při rozhodování o umísťování odsouzených se ředitelství Vězeňské služby řídí zejména druhem programů zacházení s odsouzenými realizovaných v jednotlivých věznicích a podle možností též přihlíží k tomu, aby odsouzený vykonával trest odnětí svobody co nejbližší místu pobytu blízkých osob. Během pobytu v nástupním oddělení, jehož délka se určuje individuálně a zpravidla nepřevyší dva týdny, zpracují určení odborní zaměstnanci komplexní zprávu o odsouzeném, včetně návrhu programu zacházení s odsouzeným. Odsouzený se zpravidla do tří dnů předvolá před odborné zaměstnance, kteří s ním projednají obsah PZ a určí vychovatele, jemuž je svěřen do péče. Odsouzený je následně zařazen do výchovného kolektivu do „běžného oddělení“ výkonu trestu odnětí svobody a je-li k dispozici práce a je-li schopen ji vykonávat, může být zařazen i do práce. „Běžným oddělením“ jsou jednotlivé výchovné kolektivy ve věznicích, které se svým chodem příliš neliší. Jsou v nich umístění odsouzení, kteří nevyžadují zvláštní pozornost a péči.

Věznice nabídne odsouzenému na základě komplexní zprávy výběr z alternativních programů, vycházejících z možností věznice, které pro něj považuje za

³ Zákon č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů.

vhodné. Přitom nemusí jít o výběr celého programu, ale jen jeho části. Možnosti jsou voleny tak, aby ve svém formativním důsledku byly rovnocenné. Kombinace možností umožňuje sestavit programy v potřebné míře individuální.

1.2.1 Vnitřní diference

Volba a způsob naplňování cíle programu zacházení je vedle chování, jednání, postojů ke spáchanému trestnému činu a výkonu trestu jednou z rozhodujících skutečností při zařazování odsouzeného do některé ze tří prostupných skupin vnitřní diference.

Do první prostupné skupiny vnitřní diference se zařazují odsouzení, kteří převážně aktivně plní program zacházení i své další povinnosti a chovají se a jednají v souladu s vnitřním řádem.

Do druhé prostupné skupiny vnitřní diference se zařazují odsouzení s nevyjasněným a kolísavým postojem a přístupem k programu zacházení a svým povinnostem.

Do třetí prostupné skupiny vnitřní diference se zařazují odsouzení, kteří převážně:

- program zacházení neplní nebo jej odmítají,
- neplní své povinnosti,
- chovají se a jednají v rozporu s vnitřním řádem.

Prostupné skupiny vnitřní diference tvoří ucelený systém pozitivní motivace odsouzených. Ve vnitřním řádu se stanoví podrobnější podmínky vnitřní diference tak, aby odsouzený mohl být během výkonu trestu na základě změn v přístupu, plnění programu zacházení, plnění povinností, chování a jednání v souladu, či nesouladu s vnitřním řádem postupně zařazován do jednotlivých skupin.

O zařazení a o změně zařazení odsouzeného do prostupné skupiny vnitřní diference rozhoduje ředitel věznice nebo jeho zástupce na základě doporučení odborných zaměstnanců.

1.3 Programy zacházení

Během výkonu trestu je odsouzený povinen podrobit se vnitřnímu řádu věznice, který kromě jiného vymezuje druh a obsah činností, které jsou pro jednotlivé skupiny odsouzených buď povinné nebo dobrovolné. Okruh konkrétních činností, kterých je odsouzený povinen se zúčastnit nebo které může vykonávat, jsou stanoveny v programu zacházení⁴.

K dosažení účelu výkonu trestu věznice stanoví pro každého odsouzeného program zacházení jako základní formu cílevědomého a komplexního působení na odsouzeného. PZ se nezpracovává v případech, kdy odsouzený má vykonat trest nebo jeho zbytek ve výměře nepřesahující 3 měsíce.

Program zacházení obsahuje konkrétně formulovaný cíl působení na odsouzeného, metody zacházení s odsouzeným směřující k dosažení cíle a způsob a četnost hodnocení. Pravidelnou součástí programu zacházení je určení způsobu zaměstnávání odsouzeného, jeho účasti na pracovní terapii, vzdělávání anebo jiné náhradní činnosti, směřující k vytvoření předpokladu pro jeho samostatný způsob života. Pokud u odsouzeného přichází v úvahu více variant programu zacházení, umožní se mu výběr. V rámci PZ se pro odsouzeného nejméně tři měsíce před propuštěním vytvářejí podmínky pro jeho samostatný způsob života. Při vypracování programu zacházení věznice podle potřeby spolupracuje s příslušnými orgány sociálního zabezpečení.

Program zacházení s odsouzenými se dělí na:

- pracovní aktivity,
- vzdělávací aktivity,
- speciální výchovné aktivity,
- zájmové aktivity,
- oblast utváření vnějších vztahů.

1.3.1 Pracovní aktivity

Pracovními aktivitami programu zacházení se rozumí:

- zaměstnávání,

⁴ § 36-40 Vyhlášky č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody.

- práce potřebná k zajištění každodenního provozu věznice,
- pracovní terapie, vedená zaměstnanci Vězeňské služby s potřebným odborným vzděláním.

Pracovní aktivity jsou základem při zacházení s odsouzenými. Mají nezastupitelnou sociálně výchovnou funkci a velký vliv na resocializaci jedince. Pomáhají odsouzenému lépe snášet podmínky výkonu trestu a díky získávání a rozšiřování pracovních návyků jej mohou připravit na běžný život po propuštění. Dalším významem pracovních aktivit vězňů je i ekonomická stránka. Z financí získaných při pracovních aktivitách během VTOS si odsouzení hradí například náklady vzniklé s VTOS, platí výživné na děti a další pohledávky, ale také dostávají kapesné, které mohou využít například k nákupu potravin a věcí osobní potřeby ve vězeňských prodejnách. Finanční odměna je tedy mnohdy pro odsouzené motivací k výkonu práce. Odsouzený zařazený do práce je povinen pracovat, pokud je k práci zdravotně způsobilý. Práce potřebná pro běžný chod věznice není nárokována finanční odměnou. Jedná se například o práce úklidové nebo o pracovní terapii.

1.3.2 Vzdělávací aktivity

Vzdělávacími aktivitami programu zacházení se rozumí vzdělávání organizované či realizované středním odborným učilištěm, učilištěm a odborným učilištěm, vzdělávání vedené či kontrolované zaměstnanci oddělení výkonu trestu, vzdělávání v korespondenčních kurzech a v síti základních, středních, vyšších odborných nebo vysokých škol České republiky. Vzdělávání odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody je dalším důležitým bodem pro budoucí integraci do společnosti a při hledání pracovního místa. Jedním z mnoha problémů po propuštění odsouzeného z VTOS je nalezení pracovního uplatnění. Problémy s nalezením zaměstnání a s tím spojená nezaměstnanost propuštěného často vede k recidivě jeho trestné činnosti. Vzdělání a zvyšování kvalifikace, která je odsouzeným ve výkonu trestu odnětí svobody umožňována, vede nejen k rozvoji jejich osobnosti, společenských schopností, ale také ke snadnějšímu návratu do běžného života. Velký důraz je kladen na vzdělávání mladistvých odsouzených. Pro odsouzené mladistvé je účast na vzdělávacích aktivitách programu zacházení na rozdíl od odsouzených dospělých povinná.

1.3.3 Speciálně výchovné aktivity

Speciálně výchovnými aktivitami programu zacházení se rozumí individuální, skupinová, speciální, pedagogická a psychologická působení vedená kompetentními zaměstnanci, zejména:

- terapeutická (sociální výcvik, psychoterapie, arteterapie, pohybová terapie) působení,
- sociálně právní poradenství,
- trénink zvládnání vlastní agresivity.

Realizací těchto aktivit se většinou zabývají odborní zaměstnanci oddělení výkonu trestu. Jedná se především o speciální pedagogy, sociální pracovníky, psychology, vychovatele-terapeuty a další odborné pracovníky. Každá věznice nabízí jiné speciálně výchovné aktivity. Tyto výchovné aktivity se využívají zejména ve specializovaných odděleních, která jsou zaměřena na odsouzené s asociálním chováním, s návykovým chováním, pro sexuální devianty, mentálně postižené atd.

1.3.4 Zájmové aktivity

Zájmovými aktivitami programu zacházení se rozumí nejrůznější formy individuální a skupinové zájmové činnosti organizované a vedené zaměstnanci s potřebným odborným vzděláním, které rozvíjejí v souladu s účelem výkonu trestu schopnosti, vědomosti a sociální dovednosti odsouzených.

Při nabídce alternativ programu zacházení je věznice povinna využívat co nejširší škálu forem, metod a prostředků, které vyžadují aktivní přístup odsouzených a obsahují prvky sebeobsluhy.

Hodnotné prožívání volného času je problémem u většiny odsouzených, což je způsobeno hlavně nedostatkem motivace a také absencí potřebných znalostí a dovedností. Nabídka zájmových aktivit závisí na konkrétní věznici, ve které odsouzený vykonává trest odnětí svobody.

1.3.5 Oblast utváření vnějších vztahů

Oblast utváření vnějších vztahů je zaměřena především na udržení a posílení pozitivních vazeb se svými blízkými příbuznými, uspořádání a vyřizování základních dokladů potřebných pro další jednání na úřadech práce. Výkon trestu odnětí svobody

ve většině případů zpřetrhá nebo částečně naruší manželské nebo rodinné vztahy. Pro odsouzené je tato oblast důležitá i k jejich duševní rovnováze.

Pokud si odsouzený nezvolí některou z navržených alternativ programu zacházení, zúčastní se minimálního programu zacházení stanoveného vnitřním řádem věznice.⁵ Jeho základ tvoří pracovní aktivity odpovídající zdravotnímu stavu odsouzeného.

Programy zacházení jsou zpravidla vyhodnocovány jednou za:

- měsíc ve věznici pro mladistvé,
- dva měsíce ve věznici s dohledem a dozorem a ve výstupních odděleních věznic s ostrahou a se zvýšenou ostrahou,
- tři měsíce ve věznici s ostrahou,
- šest měsíců ve věznici se zvýšenou ostrahou.

1.3.6 Minimální program zacházení

Minimální program zacházení je většinou realizován u odsouzených, kteří jsou zařazeni ve třetí přístupné skupině vnitřní diferenciaci. Úkolem tohoto programu je vést odsouzené k bezproblémovému výkonu trestu v souladu se zákonem⁶, řádem výkonu trestu⁷ a vnitřním řádem věznice. Tento program zacházení tvoří především pracovní činnost, povinnost dodržovat běžné společenské normy, pořádek a kázeň. V minimálním programu zacházení mohou odsouzení provádět individuální zájmovou činnost zejména v době osobního volna.

⁵ Poznámka autora: Vnitřní řád věznice je závaznou normou pro odsouzené, která vychází ze zákona o výkonu trestu odnětí svobody a z vyhlášky, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. Neplnění vnitřního řádu věznice odsouzeným je považováno za kázeňský přestupek, za který je možno uložit odsouzenému kázeňský trest. Vnitřní řády jednotlivých věznic se liší jen minimálně, přizpůsobují se konkrétním podmínkám dané věznice.

⁶ Zákon č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů.

⁷ Vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody.

2 DRUHY SPECIALIZOVANÝCH ODDĚLENÍ V SOUČASNOSTI

2.1 Oddělení specializované pro výkon ochranného léčení protitoxikomanického

Věznice Rýnovice⁸

Na činnosti specializovaného oddělení ve věznici v Rýnovicích se podílí pět zaměstnanců věznice z oddělení výkonu trestu: psycholog, speciální pedagog, sociální pracovníce, dva vychovatelé terapeuti, vychovatel a odborník, který není zaměstnancem věznice – externě docházející psychiatr. Z odsouzených jsou přijímáni muži ve věku od 18 let, kteří mají soudem uložené ochranné léčení protitoxikomanické v ambulantní formě. Podmínkou přijetí je předem zasláný tiskopis Údaje k žádosti o přemístění odsouzeného.

Program je založen na komunitním systému a skupinové terapii, kde se klienti učí novým sociálním rolím, přebírají zodpovědnost za sebe i za druhé, mění systém životních hodnot orientovaných na abstinenci. Program je rozdělen do čtyř stupňů, přičemž je nutné splnit podmínky pro postup do vyššího stupně: je zaveden bodovací systém. Náplní programu je: komunita, skupinová a individuální psychoterapie, pracovní terapie na zahradě a v ubytovně, sportovní zátěžový program, ranní rozvíčka, přednáška, zájmové kroužky, psaní deníků, elaborátů. Rovněž je snahou připravit kontakt pro klienta s pracovníky a organizacemi, které mu budou nablízku v případě potřeby, či v případě možného selhání (sociální kurátor, Kontaktní centra pro drogovou závislost, Komunity, Krizová centra, léčebny).

Stručný přehled programů, které jsou prováděny pod vedením pracovníků specializovaného oddělení

a) Komunita klientů

Každý den je započat komunitním setkáním, které má za účel vyhodnocení předchozího dne, řešení aktuálních problémů, projednání připomínek všech zúčastněných a seznámení se s programem na stávající den.

⁸ <http://www.vscr.cz/veznice-rynovice-48/>.

b) Pracovní terapie

V letním období se převážně provádějí zahradnické práce na záhonech a ve sklenících, kde se pěstuje zelenina. V zimním období je činnost zaměřena na úklid venkovních prostor v areálu věznice a na skupinovou práci se řízenými zájmovými aktivitami v prostorách ubytovny.

c) Skupinová a individuální terapie včetně poradenství

V práci s klienty využívá různé skupinové techniky, které jsou stěžejním prostředkem k působení na změnu postojů a vytváření motivace k aktivním činnostem a dlouhodobé abstinenci. Skupiny se scházejí v počtu cca 10 klientů zpravidla 4x v týdnu. V rámci individuální terapie klienti využívají i poradenský servis. Součástí programu je rovněž psaní deníků, kam klient vyjadřuje své pocity, které není schopen nebo nechce sdělit před ostatními. Pracovníky oddělení jsou zadávány elaboráty, jejichž témata jsou zaměřena na změnu postojů a hodnotových žebříčků.

d) Vzdělávací aktivity a informační servis

V rámci vzdělávacích aktivit mají klienti možnost výuky v oblasti pravidel silničního provozu s vyzkoušením si svých teoretických znalostí potřebných k získání řidičského oprávnění a získávání znalostí v kroužku pravidel českého jazyka. Informační servis je poskytován zaměstnanci oddělení a dále zástupci občanského sdružení Laksus. Klienti si připravují a přednášejí přednášky o stanoveném rozsahu, na vlastní zvolené téma zpravidla 4x týdně.

e) Samoobslužné činnosti

Realizací samoobslužných činností klienti získávají potřebné znalosti a dovednosti k přípravě na samostatný život po propuštění z výkonu trestu. Patří sem zvládnutí základních domácích prací jako je praní, žehlení, zašívání, vlastní příprava stravy s pravidly zdravé výživy a pravidel stolování.

f) Fyzicky zátěžový program

Základem jsou povinné ranní rozcvičky, dále využívání místnosti kondičního cvičení, která je součástí oddělení a pomáhá k odbourávání agrese a napětí klientů. Rovněž jsou pod vedením pracovníků oddělení organizovaná povinná sportovní odpoledne, která vedou ke zlepšení fyzické kondice klientů. Při této činnosti se pracovníci oddělení soustředí na lepší poznání osobností klientů.

2.2 Oddělení specializované pro výkon trestu odsouzených s mentální retardací

Věznice Heřmanice⁹

Ve věznici v Heřmanicích je cílem oddělení pro výkon trestu mentálně retardovaných odsouzených minimalizovat možnost zneužívání slabších odsouzených a umožnit handicapovaným odsouzeným výkon trestu odnětí svobody v prostředí, které nebude dále zhoršovat jejich psychický stav.

Při práci s odsouzenými v tomto oddělení využívá pracovní tým dvou základních terapeutických metod:

a) metoda skupinové terapie – modifikovaný komunitní systém s využitím dvou terapeutických skupin, vedených psycholožkou a vychovatelem-terapeutem, do kterých jsou zařazeni všichni odsouzení. Dvakrát týdně probíhá v rámci SpO komunitní sezení s odsouzenými, kterého se účastní všichni přítomní pracovníci specializovaného oddělení, včetně vedoucího. Komunitu řídí speciální pedagog a jejím účelem je vyhodnotit předchozí týden, řešit aktuální problémy, projednat připomínky všech zúčastněných a seznámit se se změnami programu na další týden.

b) metoda individuální terapie – kdy se na jednotlivých formách střídavě podílejí a doplňují psycholog, speciální pedagog, sociální pracovnice a vychovatelé.

Výchovně-terapeutický program – odsouzení jsou zařazeni do 21hodinového programu, jež doplňují pravidelné hudební relaxace, řízené vychovatelem-terapeutem.

Do oddělení jsou na základě doporučení odborné komise zařazování rozhodnutím ředitele věznice odsouzení, vyžadující takové specifické metody zacházení, které zabrání zhoršování především jejich psychického stavu.

Konkrétní formy a metody působení, ale i kritéria pro hodnocení programu zacházení jsou stanoveny speciálním pedagogem, který se vyjadřuje i k účasti těchto odsouzených na kulturních a sportovních akcích.

V rámci oddělení je pod dohledem psychologa uplatňován komunitní systém, nezbytnou složkou programu zacházení je pracovní a relaxační terapie.

⁹ <http://www.vscr.cz/veznice-hermanice-73/>.

2.3 Oddělení specializované pro výkon trestu odsouzených s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek

Věznice Nové Sedlo¹⁰

Oddělení bezdrogové zóny

Do bezdrogové zóny ve věznici v Novém Sedle je přijímán takový odsouzený, který nebyl a není uživatelem drogy, ale lze ho považovat za jedince ohroženého drogou. Dále odsouzený, který užíval drogu a nyní je motivován k dobrovolné abstinenci nebo absolvoval soudně nařízené nebo dobrovolné ochranné léčení protitoxikomanické nebo absolvoval pobyt v oddělení specializovaném pro VTOS odsouzených s poruchou osobnosti a chování způsobenou užíváním psychotropních látek.

Zacházení v bezdrogové zóně spočívá v uplatňování takových bezpečnostních, zdravotnických, psychologických a pedagogických přístupů, které ovlivňují odsouzeného v jeho náhledu na drogu, motivují ho k abstinenci a zdravému životnímu stylu v průběhu VTOS i po jeho skončení.

Oddělení pro mladé odsouzené

Oddělení je určeno zejména pro prvovězněné mladé odsouzené do 26 let věku a dále pro odsouzené pracovníě zařazené ve vězeňské kuchyni a pro vybrané odsouzené, kteří jsou podruhé ve výkonu trestu. Prvovězněné odsouzení jsou na ložnicích ubytování odděleně od ostatních odsouzených.

Krizové oddělení

Krizové oddělení je určeno pro odsouzené, u kterých hrozí nebo se již projevují masivní symptomy krizového stavu, a kteří se nacházejí v akutní tenzi a psychické krizi, kterou nejsou schopni sami zvládnout, a kdy ke stabilizaci odsouzeného nepostačují běžné mechanismy a standardní způsoby penitenciárního zacházení.

Cílem umístění odsouzených do krizového oddělení je eliminovat mimořádné stavy a situace u ohrožených jedinců a to prostřednictvím realizace specifických psychologicko pedagogických regulačních mechanismů.

¹⁰ <http://www.vscr.cz/veznice-nove-sedlo-81/>.

Délka pobytu v krizovém oddělení je závislá na odeznění krize odsouzeného, zpravidla není delší než 1 měsíc. S odsouzenými umístěnými do krizového oddělení se denně realizuje soubor cílených individuálních terapeutických činností.

Kromě psychologa se na jejich realizaci v určeném rozsahu podílí zejména příslušný speciální pedagog, sociální pracovnice, vychovatel-terapeut, pedagog volného času a případně účastkový psychiatr.

Výstupní oddělení

Zde jsou umístěni odsouzení, kterým byl uložen trest na dobu delší než 3 roky a odsouzení, jimž je třeba pomáhat při vytváření příznivých podmínek pro samostatný způsob života, a to zpravidla šest měsíců před očekávaným skončením výkonu trestu.

Účelem výstupního oddělení je zajištění takového zacházení s odsouzeným, které mu pomůže předvídat úskalí přechodu do občanského života a poskytne mu možnost získat potřebné informace a praktické dovednosti orientovat se v něm zákonným způsobem.

Součástí programu zacházení je ve výstupním oddělení vždy prohloubení vztahu odsouzeného k rodině včetně informací a praktického nácviku řešení možných reakcí členů rodiny na trvalou přítomnost a jednání člověka, s kterým se v průběhu jeho výkonu trestu vídali jen sporadicky, příprava na řešení sociálních problémů včetně informací a praktického nácviku umění žádat o pomoc, jednat s úředníky, čekat, zvládat pocit neúspěchu či zdlouhavých a zdánlivě bezúspěšných postupů, pocit bezmoci apod.

Součástí výstupního oddělení je vždy kulturní místnost, kuchyňka a prostor pro stolování vybavený zásadně stolním prádlem a odpovídajícím nádobím.

Vybavení výstupního oddělení, zejména pomůckami a nástroji pro úklid, přípravu stravy, praní a žehlení osobního prádla, odpovídá zvýšené míře sebeobslužných činností. Do těchto oddělení jsou odsouzení umístováni na základě rozhodnutí odborné komise, která je složena z řad specialistů věznice.

2.4 Oddělení specializované pro výkon trestu odsouzených s poruchou duševní a poruchou chování

Věznice Horní Slavkov¹¹

Účelem oddělení v Horním Slavkově je realizace odděleného umístování a požadavky na způsoby zacházení s nimi formou individuální a skupinové výchovné práce, formování komunikačních dovedností, chování v zátěžových situacích, doplňování všeobecného vzdělávání a ovlivňování morálky a etiky.

Základem činnosti je týmová práce. Tým specialistů je sestaven ze speciálních pedagogů, psychologa, sociálního pracovníka, vychovatele, vychovatele-terapeuta a pedagoga volného času. Organizaci činnosti dle časového rozvrhu dne zabezpečuje dozorce vykonávající službu na svém stanovišti.

Umístování vězňů do tohoto specializovaného oddělení doporučuje odborná komise v souladu s rozhodnutím vedoucího oddělení. Zařazování probíhá na vlastní žádost vězňové osoby o umístění a na základě psychologického vyšetření, potvrzující duševní poruchu a poruchu chování. Ten se po přijetí zavazuje k plnění úkolů vyplývajících z programů zacházení. Pokud dojde k zařazení odsouzené osoby, doplňuje se komplexní zpráva o další psychologické, pedagogické a sociální anamnestické údaje a na jejich základě jsou zpracována doporučení pro aktualizaci programů zacházení.

V oblasti týkající se tvorby, aktualizace a realizace programů zacházení je cílem vedení vězňů ke změně hodnotové a postoje orientace a formování jejich sociálních schopností a dovedností.

Průběžně jsou plněny následující oblasti:

a) pracovní aktivity – plnění pracovních úkolů souvisejících se zabezpečením chodu věznice, úklid jednotlivých ložnic (cel) a společných prostor oddílu. Taktéž je do této oblasti zařazena práce na pěstitelském pozemku a šití panenek pro nemocné děti ve zdravotnických zařízeních,

b) vzdělávací aktivity – společenská výchova, český jazyk, naučná videoprojekce, kurz práce na PC, zeměpisný kroužek,

c) speciálně výchovné aktivity – sociálně psychologický výcvik, prevence, sebezkušenostní setkání, sociálně právní poradenství, relaxace,

¹¹ <http://www.vscr.cz/veznice-horni-slavkov-74/>.

d) zájmové aktivity – německý jazyk, anglický jazyk, poslech hudby, výtvarná výchova, teraristika, samoobslužné činnosti, sportovní kroužek, truhlářský kroužek.

2.5 Oddělení specializované pro výkon ochranného léčení sexuologického

Věznice Kuřim¹²

Do specializovaného oddělení pro odsouzené se soudem nařízenou ochrannou sexuologickou léčbou do věznice s ostrahou v Kuřimi jsou umístěni odsouzení, kteří spolupracují na léčbě, či projeví zájem spolupracovat. Podmínkou je přiznání si trestného činu a alespoň částečný náhled na svou deviaci.

Na základě komplexní zprávy či následných konzultací s odbornými zaměstnanci jsou odsouzení zařazeni do intenzivního terapeutického programu, kdy musí týdně plnit 21 hodin docházky do povinných i volitelných aktivit stanovených v programu zacházení. Nabídka pro odsouzené je různorodá. Povinné aktivity jsou zaměřeny na charakteristiku osobnosti a příčiny trestné činnosti. Z volitelných aktivit si může každý vybrat dle svých zájmů a koníčků. Plnění zvoleného programu zacházení je vyhodnocováno 1x za 3 měsíce.

Povinné aktivity: komunita, lékařská ordinace a vyšetření, skupinová psychoterapie, pohybová výchova, pracovní výchova, sociálně psychologický výcvik, večerní klub, sebeobslužné činnosti, úklidové práce, práce pro věznicí.

Volitelné aktivity: relaxace, sociálně právní poradenství, společenská výchova, český jazyk, všeobecně vzdělávací kroužek, kroužek výpočetní techniky, vaření, myslivecký kroužek, kynologický kroužek, populárně naučný zeměpisný kroužek, dokumentárně přírodopisný kroužek, cizí jazyky, modelářský kroužek, šipky, poslechový kroužek, výtvarný kroužek, kondiční cvičení.

¹² <http://www.vscr.cz/veznice-kurim-46/>.

2.6 Oddělení specializované pro výkon trestu odsouzených trvale pracovní nezařaditelných

Věznice Břeclav¹³

„Účelem specializovaných oddělení pro pracovní nezařaditelné je diferencované zacházení s odsouzenými s ohledem na jejich věkové a zdravotní zvláštnosti. Je u nich uplatňován individuální přístup a preference psychologických prvků. Programy zacházení jsou přizpůsobeny jejich zvláštnostem a individuálním potřebám, jsou zaměřeny na oblast vzdělávací, terapeutickou a zájmovou“.¹⁴

Toto oddělení se nachází ve věznici v Břeclavi a odsouzeným trvale pracovní nezařaditelným je odsouzený:

- a) který je starší 65 let, pokud sám nepožádá o zařazení do práce,
- b) který byl uznán plně invalidním,
- c) jehož zdravotní stav neumožňuje trvalé pracovní zařazení.

V souvislosti se zmíněnou zákonnou definicí se nabízí otázka, zda je vhodné, aby zásadním kritériem kategorizace nějakým způsobem handicapovaných odsouzených byla jejich pracovní využitelnost a také, zda je možno za optimální požadovat stav, kdy jsou společně ubytováni odsouzení s velmi rozdílnými důvody zařazení mezi trvale pracovní nezařaditelné. Navzdory určitým pochybnostem o správnosti systému kategorizace odsouzených je nezbytné vycházet se stávající reality.

U trvale pracovní nezařaditelných je jako jediná specifická omezené možnosti uložení kázeňského trestu. Vězeňská služba zde disponuje stejnou paletou trestů jako u mladistvých.

Ubytovací plocha pro odsouzené ve standardním výkonu trestu odnětí svobody činí 4 m², pro odsouzené trvale pracovní nezařaditelné je počítáno s plochou 6 m². Tento rozdíl je dán mimo jiné skutečností, že pro ubytování trvale pracovní nezařaditelných odsouzených nelze využívat dvě lůžka spojená nad sebou¹⁵.

Vězeňská služba má povinnost realizovat výkon trestu odnětí svobody u trvale pracovní nezařaditelných zásadně ve specializovaných odděleních věznic zřízených generálním ředitelem vězeňské služby.

¹³ <http://www.vscr.cz/veznice-breclav-24/>.

¹⁴ Bajcura, 2005, s. 24.

¹⁵ Poznámka autora: tzv. „patrová lůžka“ (skládací, dvě nad sebou) je původní vojenský standard ubytování, který byl převzat pro ubytování vězňenských osob.

2.7 Oddělení specializované pro výkon trestu matek nezletilých dětí, trvale pracovně nezařaditelných žen a odsouzených mladistvých žen

Věznice Světlá nad Sázavou¹⁶

Věznice Světlá nad Sázavou je zařazena do kategorie věznic s ostrahou. Svůj trest zde vykonávají ženy odsouzené k výkonu trestu odnětí svobody především v kategoriích ostraha, dozor a mladiství. Kromě toho však věznice zajišťuje výkon trestu i dalším specifickým skupinám odsouzených, které vyžadují zvláštní přístup, a proto byla ve věznici zřízena tato specializovaná oddělení:

- pro výkon trestu matek nezletilých dětí ve věznici s dohledem, dozorem a ostrahou,
- pro výkon trestu trvale pracovně nezařaditelných odsouzených žen ve věznici s dozorem a ostrahou,
- pro výkon trestu odsouzených mladistvých žen,
- od 1. 7. 2004 bylo zřízeno zvláštní oddělení pro výkon vazby.

Věznice Světlá nad Sázavou jako jediná v České republice zajišťuje od roku 2002 výkon trestu matek s dětmi do tří let. Od poloviny roku byla profilace věznice rozšířena o výkon vazby žen těhotných a s novorozenci.

Charakteristika současné práce věznice a perspektivy, zajímavosti o programech zacházení

Koncepce práce s odsouzenými prochází vývojem a zohledňuje specifické charakteristiky a odlišnosti odsouzených žen.

Důležité místo v programu zacházení mají aktivity, kdy mohou odsouzené ženy uplatnit své přirozené schopnosti a dovednosti. Jde například o pěvecký kroužek a aerobik oblíbený zvláště mezi mladšími ženami, dále o ruční práce či zahradnictví vyhledávané naopak osobami staršími či uzavřenějšími. Čas od času pořádaná veřejná vystoupení včetně výjezdů mimo věznici a praktické uplatnění výrobků v podobě oblečků a hraček pro děti z dětských domovů dodávají těmto aktivitám na opravdovosti a odsouzeným poskytují cennou pozitivní zpětnou vazbu.

Vnější i vnitřní prostory věznice dále poskytují poměrně dobré možnosti pro sportovní aktivity. Postupně se také rozvíjí keramický a výtvarný kroužek a arteterapie.

¹⁶ <http://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou-93/>.

Narůstá zájem o výuku cizích jazyků německého a anglického a jiných, prakticky využitelných znalostí jako je například práce s počítačem.

V rámci speciálně výchovných aktivit, kterým se věnují psychologové, probíhá skupinová práce s osobami drogově závislými a dále rozvoj psychosociálních dovedností. V obou případech se jedná o uzavřenou skupinu s cíleným výběrem vhodných osob. Práce probíhá ve čtyřměsíčních cyklech.

Ve fázi příprav jsou speciálně-výchovné aktivity zaměřené na osoby s nízkou rozumovou úrovní a sociálních schopností. Příprava odsouzených žen na výstup z VTOS je soustředěna do výstupních oddělení. Smyslem je příprava na občanský život, tedy osvojení si sebeobslužných činností, doplnění často nedostatečného vhledu do sociálně-právních skutečností a rozvoj širšího společenského rozhledu.

2.8 Oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením

Věznice Horní Slavkov¹⁷

Cílem věznice v Horním Slavkově je zajistit vhodné ubytování odsouzených s negativním postojem k výkonu trestu odnětí svobody narušujících skupinovou atmosféru a vzájemné sociální vztahy nebo těch, u kterých je toto ubytování vhodné s přihlédnutím k bezpečnostním opatřením a dalším okolnostem. Posláním oddělení je zajištění potřeby ochrany společnosti, realizace cílené individuální aktivity s cílem dosáhnout u odsouzených změny postojů, pozitivní adaptaci na výkon trestu odnětí svobody a eliminaci obtíží, které byly příčinou umístění do oddělení.

Do oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením (dále i „ZSTZ“) se umisťují odsouzení dle těchto kritérií:

- kteří v posledních pěti letech uprchli z výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody,
- odsouzení, proti nimž bylo zahájeno trestní stíhání pro zvlášť závažný trestný čin spáchaný během výkonu vazby nebo výkonu trestu,
- u nichž to vyžadují výjimečné okolnosti, například: hrozí-li z jejich strany vážné ohrožení bezpečnosti v případě úspěšného útěku, terorizování spoluodsouzených, vyhrožování personálu a jeho rodinám.

O zařazení rozhoduje ředitel věznice na základě návrhu odborné komise, který schvaluje generální ředitelství. Odsouzený může být zařazen na pracoviště se ZSTZ.

¹⁷ <http://www.vscr.cz/veznice-horni-slavkov-74/>.

Neomluvená absence je důvodem k vyřazení z práce. Umístění do oddělení se ZSTZ probíhá zpravidla na dobu neurčitou. Při vyřazování se postupuje zpravidla jako při zařazování, po čtvrtletním vyhodnocení programu zacházení.

Odsouzení se účastní zpravidla programu zacházení, který obsahuje pedagogicky a organizačně řízené aktivity. Ti, kteří plní úspěšně PZ, se mohou na doporučení vychovatele zúčastnit dalších volnočasových aktivit, např.: relaxačních akcí, vzdělávacích výběrových programů, apod.

Výdej stravy je prováděn rozvozem na cely. Odsouzení jsou po dobu výdeje stravy uzamčeni. Osobní hygiena apod. se provádí vždy odděleně od ostatních odsouzených. Prostor pro vycházky je omezen pasivními prvky technických prostředků. Lékařská péče je zajišťována zdravotnickým střediskem, provádí se odděleně od ostatních odsouzených. Umístění odsouzeného na lůžkovou část se provádí zpravidla odděleně, pokud lékař nerozhodne jinak. Návštěvy probíhají v místnosti k tomu určené, v odůvodněných případech se uskuteční v místnosti, kde jsou návštěvníci od odsouzeného oddělení přepážkou, s možností zrakové i sluchové kontroly zaměstnance věznice.

V odůvodněných případech na základě doporučení vychovatele, speciálního pedagoga a vedoucího oddělení výkonu trestu může povolit ředitel věznice, že návštěva proběhne bez přepážky.

Odsouzení jsou během osmihodinové doby spánku uzamykáni na celách. S přihlédnutím na zachování pořádku a bezpečnosti může být doba, kdy jsou odsouzení uzamykáni na celách, prodloužena. Po ukončení vycházek, účasti na programech zacházení, zájmové činnosti, nákupů, úklidových prací apod., jsou odsouzení umístěni zpět do cel.

3 SPECIALIZOVANÉ ODDĚLENÍ VÝKONU TRESTU PRO ODSOUZENÉ S PORUCHOU OSOBNOSTI A CHOVÁNÍ ZPŮSOBENOU UŽÍVÁNÍM NÁVYKOVÝCH LÁTEK VE VĚZNICI OSTROV

3.1 Legislativa

V roce 1990 byla na základě rozsáhlých vnitropolitických změn vypracována koncepce reformy českého vězeňství. Reforma se od počátku opřela o nové vymezení účelu trestu a trestání. Trest odnětí svobody by měl být vykonáván tak, aby vedl k přípravě odsouzené osoby pro život na svobodě, měla tedy mít zejména resocializační efekt. V roce 1992 byla dopracována koncepce reformy českého vězeňství v souladu s Evropskými vězeňskými pravidly. Změny vynucené reformou kladou velké nároky na materiální vybavení a celkovou modernizaci vězeňských zařízení. Postupně se vytváří účinný systém zacházení s vězněnými osobami. S tím úzce souvisí i personální zajištění této koncepce.¹⁸ V současné době je výkon trestu odnětí svobody legislativně upraven zákonem č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody (dále i „ZVTOS“) a vyhláškou č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody (dále i „ŘVTOS“). Vedle standardního výkonu trestu se dynamicky rozvíjela oblast řešení specifických potřeb některých skupin odsouzených ve specializovaných odděleních. Síť specializovaných oddělení zasahuje do všech typů věznic. Je řešena problematika zacházení s odsouzenými s poruchami duševními a poruchami chování. Individuálně je zacházeno s osobami, jež jsou závislé na požívání alkoholu či drog. Specializovaná oddělení jsou zřízena pro odsouzené pracovníě nezařaditelné, invalidní a odsouzené důchodce.¹⁹

Velkým problémem posledních let se stává narůstající počet závislých odsouzených. Problematika drog je ve vězeňství závažná především proto, že četnost uživatelů drog je ve vězeňské populaci mnohonásobně vyšší než v běžné občanské společnosti. Trvale vysoká pozornost je ve vězeňství věnována protidrogové politice, aby se výkon trestu odnětí svobody nestal školou drogových zkušeností. Zásady a směřování protidrogové politiky budou v souladu se strategií protidrogové politiky Evropské unie a národní strategií protidrogové politiky vytvářet racionální systém, jehož pilíři budou opatření k maximálnímu zabránění průniku omamných a psychotropních

¹⁸ Jůzl, 2004, s. 67-68.

¹⁹ Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015, s. 16. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/>.

látek do vězeňských objektů a eliminaci jejich užívání vězňnými osobami; zacházení s drogově závislými osobami motivující drogově závislé vězně k uvědomělému se zbavení závislosti na drogách a preventivní opatření k zabránění infikace vězňných osob, dosud neužívajících drogy, drogovou závislostí. Základem protidrogových opatření budou nadále opatření k minimalizaci nabídky, a tím k nucené abstinenci. Rozvíjeny budou dále všechny dosavadní preventivní i léčebné přístupy jako činnost protidrogových poraden, bezdrogových zón a specializovaných oddělení pro léčbu drogově závislých. Své opodstatnění má také substituce.²⁰

V posledních letech jsou v rámci zkvalitňování práce s vězňnými osobami zřizovány ve všech typech věznic bezdrogové zóny a specializovaná oddělení výkonu trestu. Pro odsouzené s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek byla zřízena oddělení ve věznicích Bělušice, Nové Sedlo, Ostrov, Plzeň, Příbram, Valdice a Všehrady. Ve věznicích Rýnovice a Znojmo jsou zřízena oddělení specializovaná pro výkon ochranného léčení protitoxikomanického v ústavní formě. Nárůst oddělení se specializovaným zacházením ve věznicích je vynucen akceptováním individuálních potřeb vězňných osob ohrožených užíváním návykových látek.

Práce ve SpO pro drogově závislé klade vysoké nároky na profesní způsobilost odborných zaměstnanců, kteří v těchto odděleních s odsouzenými pracují. Existují sice pokusy o zavedení standardů odborné způsobilosti podle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ale v současné době je další vzdělávání limitováno nedostatkem finančních prostředků. Koncepční práce zrušeného Výzkumného ústavu penologického (1967–1980) je nahrazována nařízeními a metodickými listy, které upravují více formu projektů a evidenci, než samotné specializované zacházení.

3.2 Drogy a závislost

Obecně je uváděno, že drogový boom (rozmach) ve světě začal v šedesátých letech dvacátého století. Tato skutečnost s určitými specifiky platila i pro tehdejší ČSSR. Do roku 1989 jsme patřili k tzv. „socialistickému táboru“. Dopravit do tehdejší ČSSR drogy nebylo jednoduché. To ovšem neznamená, že se drogy u nás nezneužívaly. Počátky zneužívání drog sahají nepochybně k drogám rostlinného původu. To v podstatě znamená konopí, houby, rostliny z čeledi lilkovitých, např. durman, blín a rulík. Specifickým druhem toxikomanie byl a do současné doby je

²⁰ Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015, s. 17. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/>.

sniffing – čichání těkavých látek. Později nastoupily dostupné léky jako Fenmetrazin, Ipecarin, Pleumolysin, Solutan, Alnagon apod. Dostupné léky se přepracovávaly k toxikomanické potřebě (např. tehdy volně dostupný lék Alnagon). Z Alnagonu se také vyrábí silný opiát braun. Naši toxikomané začali v sedmdesátých letech vyrábět metamfetamin pervitin.

Po roce 1989, kdy došlo k otevření hranic, k nám začaly proudit všechny druhy drog. Naše benevolentní legislativa k tomu vytvářela ideální podmínky. Držení drogy pro vlastní potřebu nebylo trestné. Dealeři drog byli v podstatě nepostižitelní. To se změnilo až v roce 1999 s novelou trestního zákona. Dodnes je naše legislativa poněkud „bezzubá“, jedná-li se o zabavení majetku získaného prodejem drog.²¹

„Drogy jsou jednoduchá léčivá látka, organická nebo anorganická, užívaná samostatně, nebo jako přísada.“ To byla slovníková definice drogy. Ve skutečnosti jsou drogy mnohem víc. Droga je obvykle popisována jako chemická látka, která působí na vaše tělo a může změnit vaši náladu, vaše chování, co vidíte, co slyšíte a jak se cítíte.²² Nebudu se v mé práci zabývat různým dělením drog. Pro nás, pracovníky vězeňské služby, je podstatné rozdělení na drogy legální, jejichž držením a užíváním není porušen zákon, a drogy nelegální. Právě užívání a závislost na nelegálních drogách přivádí mnohé do prostředí výkonu trestu odnětí svobody.

„Pokud hovoříme o drogách, respektive o návykových látkách a závislosti, je na místě zmínit, co to závislost na návykových látkách je. Definici závislosti podává mezinárodní klasifikace nemocí (MKN–10).²³ Definitivní diagnóza závislosti by se obvykle měla stanovit pouze tehdy, jestliže během jednoho roku došlo ke třem nebo více z následujících jevů:

- *silná touha nebo pocit puzení užívat látku;*
- *potíže v sebeovládání při užívání látky, a to pokud jde o začátek, o ukončení nebo množství látky;*
- *tělesný odvykací stav. Látka je užívána s úmyslem zmenšit příznaky vyvolané předchozím užíváním této látky, popřípadě dochází k odvykacímu stavu, který je typický pro tu kterou látku. K mírnění odvykacího stavu se také někdy používá příbuzná látka s podobnými účinky;*
- *průkaz tolerance k účinku látky jako vyžadování vyšších dávek látek, aby se dosáhlo účinku původně vyvolaného nižšími dávkami (jasné příznaky lze nalézt*

²¹ Borník, 2001, s. 3-4.

²² Ganeri, 2001, s. 5-6.

²³ Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: MKN-10.

- u jedinců závislých na alkoholu a opiátech, kteří mohou brát denně takové množství látky, které by zneschopnilo nebo usmrtilo uživatele bez tolerance);*
- *postupné zanedbávání jiných potěšení nebo zájmů ve prospěch užívané psychoaktivní látky a zvýšené množství času k získání nebo užívání látky, nebo zotavení se z účinku;*
 - *pokračování v užívání přes jasný důkaz zjevně škodlivých následků: poškození jater nadměrným pitím (depresivní stavy, vyplývající z nadměrného užívání látek) nebo toxické poškození myšlení.²⁴*

Počet osob, které se dostávají do výkonu trestu v důsledku svojí závislosti, je vysoký. Jsou to v první řadě lidé odsouzení za drogové trestné činy (držení, výroba a prodej psychotropních látek). Velkou část tvoří také pachatelé majetkových i násilných trestných činů, pro které je trestná činnost prostředkem k získání prostředků na návykové látky. Dá se předpokládat, že pokud tyto odsouzení nevyřeší svojí závislost, v krátké době po propuštění budou opět páchat trestnou činnost. Výkon trestu odnětí svobody je pro mnohé z nich prvním místem, kde abstinují. Mají tedy možnost získat náhled na svůj předchozí život a ujasnit si, co jim drogy daly a co jim vzaly.

To je první krok ke změně. Pro takové odsouzené nemusí být uvěznění pouze trestem za porušení zákona, ale také prvním krokem k novému životu, ve kterém již drogy nebudou mít místo.

3.3 Terapeutická komunita

“Podle Kaliny je terapeutická komunita zvláštní formou skupinové psychoterapie, kde klienti, většinou různého věku, pohlaví a vzdělání, spolu určitou dobu žijí a kromě skupinových sezení sdílejí další společný program s pracovní a jinou různorodou činností, což umožňuje, aby do tohoto modelu společnosti promítali problémy ze svého života, zejména vztahy k lidem. Komunita je terapeutická proto, že kromě uvedené projekce umožňuje též zpětné informace o maladaptivním chování, podněcuje získání náhledu na vlastní problémy a na vlastní podíl na vytváření těchto problémů, má umožnit korektivní zkušenost a podporuje nácvik vhodnějších adaptivnějších způsobů chování.”²⁵

²⁴ Nešpor, 2000, s. 14.

²⁵ Kalina, 2008, s. 17.

“Důležitým úkolem všech terapeutických komunit je zajištění bezpečného prostředí pro klienty. Vystavit se změně přináší klientům samo o sobě určité riziko a není žádoucí k němu přidávat nestabilitu kontextu či připustit ohrožující vlivy. Terapeutické komunity pro závislé formulují v oblasti bezpečí tzv. kardinální pravidla, jejichž přestoupení má obvykle za následek předčasné ukončení léčby. Zakazují především užití návykových látek, jejich držení nebo ukrývání v prostředí terapeutické komunity. Dále nepřipouštějí fyzické násilí, popřípadě další typy ohrožujících aktivit, např. krádež, podvod, vydírání, úmyslné poškozování majetku atd.²⁶ V prostředí věznic je porušení některých pravidel sankcionováno pomocí norem upravujících výkon trestu. Jiná, neméně důležitá pravidla, však tyto normy neupravují. Jedná se o taková pravidla, která zajišťují ochranu jednotlivců před ohrožujícím tlakem skupiny (např. právo klienta říct „ne, o tom teď nebudu mluvit“) nebo ochrana osobního sdělení před zneužitím ve vnějším prostředí („nevynášení z komunity“, „komunitní tajemství“).²⁷ Ve specifickém prostředí výkonu trestu je zpočátku terapeutického programu vysoká míra autocenzury obvyklá. Je na personálu, aby pocit bezpečí převládl nad obavami a autocenzura byla nahrazena otevřeností.“

Komunitní systém využívá vlivu skupinové dynamiky na jednotlivce. Odsouzení se stávají aktivními účastníky, spolupodílí se na terapii vlastní i terapii spoluodsouzených, probíhá zde účinná komunikace na všech úrovních, každý člen komunity se podílí na rozhodování, odsouzení dostávají rychlou zpětnou vazbu o vlastním chování. Odsouzení se učí požadovaným dovednostem prostřednictvím ostatních členů komunity. Odchylné chování a s tím související problémy jsou na schůzkách komunity vystavovány skupinové diskusi a očekává se, že takto budou odhaleny jejich příčiny. V komunitě je na odsouzeného vyvíjen tlak k přijetí odpovědnosti za sebe samého, ale také za skupiny, jichž je členem. Dodržování režimu, který je součástí komunitního režimu, se tak stává záležitostí celé komunity.

Komunitní systém zahrnuje také aplikaci modifikovaného sociálně psychologického výcviku, který je stěžejní metodou skupinové práce s odsouzenými SpO. Je zaměřen nejen na znalost společensky žádoucích norem chování, ale především na nácvik dovedností v jednání s lidmi a na aktivní nácvik zvládnání náročných životních situací. Jeho cílem je naučit odsouzené chápat a poznat sebe sama, získat vhled do vlastních prožitků, postojů a reakcí. To je předpoklad pro to, aby

²⁶ Kalina, 2008, s. 92.

²⁷ Kalina, 2008, s. 93.

byli schopni chápat i druhé, porozumět svému okolí, a tím se i mnohem efektněji a účinněji orientovat v mezilidských vztazích.

4 SPECIALIZOVANÉ ZACHÁZENÍ S ODSOUZENÝMI VE VĚZNICI OSTROV

Tato část práce je koncipována jako řád specializovaného oddělení pro odsouzené s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek. Jednotlivá ustanovení řádu jsou doplněna o praktické zkušenosti, které jsem získal při práci ve specializovaném oddělení.

4.1 Personální zajištění specializovaného oddělení

K zabezpečení úspěšné realizace úkolů v rámci specializovaného oddělení (dále SpO) a bezdrogové zóny byl vytvořen kompaktní tým pracovníků, kteří v plném rozsahu odpovídají za naplňování účelu výkonu trestu odnětí svobody na tomto oddělení.

4.1.1 Složení pracovního týmu

- psycholog
- speciální pedagog
- sociální pracovník
- vychovatel-terapeut
- vychovatel

4.1.2 Realizace a personální zabezpečení programu oddělení

Přímá výchovná činnost s odsouzenými na tomto oddělení znamená pro stálého člena týmu více než polovinu pracovní doby denně.

Dozorce oddělení (není stálým členem týmu)

- řídí organizační činnosti na oddělení v době nepřítomnosti vychovatele,
- provádí pracovní činnosti s odsouzenými spojené s úklidovými pracemi na oddělení, kolem ubytovny a na přidělených prostorách věznice,
- odpovídá za pořádek na oddělení,
- s vychovatelem provádí pravidelné kontroly oddělení,
- pravidelně se účastní porad týmu oddělení.

Vychovatel oddělení (je stálým pracovníkem týmu)

- řídí organizační činnost na oddělení,
- realizuje individuální konzultační činnost pro odsouzené,
- provádí administrativní činnosti spojené s předepsanou dokumentací,
- řídí komunity a aktivity odsouzených,
- provádí kontrolu pořádku na oddělení, kolem ubytovny a na přidělených prostorách věznice,
- vede skupinové pracovní aktivity odsouzených,
- vede skupinové sportovně relaxační činnosti odsouzených,
- kontroluje individuální sebeobslužné činnosti odsouzených.

Sociální pracovník (je stálým pracovníkem týmu)

- provádí individuální formy práce s odsouzenými: individuální poradenství, pomoc při vyřizování osobních dokladů a s tím spojenou administrativou,
- provádí skupinové formy práce: skupinové sociálně právní poradenství.

Speciální pedagog (je stálým pracovníkem týmu)

- provádí individuální formy práce s odsouzenými: individuální speciálně pedagogické poradenství, individuální osobnostní výcvik,
- skupinové formy práce: např. kurz zvládání zátěžových situací, sociální výcvik, kurz komunikace,
- řídí pracovní tým oddělení.

Psycholog (je stálým členem týmu)

- zajišťuje individuální formy práce s odsouzenými: individuální psychologické poradenství,
- skupinové formy práce: např. psychosociální výcvik, autogenní trénink,
- řídí protidrogovou poradnu pro oddělení.

Vychovatel terapeut (je stálým členem týmu)

- zajišťuje skupinové formy práce: např. pracovní terapie, arteterapie, muzikoterapie, pohybová terapie.

Pedagog volného času (je přístupujícím členem týmu)

- specialista na samoobslužné aktivity, zabezpečuje skupinovú formu práce (vaření, šití, praní, žehlení),
- specialista na pracovní činnosti, zabezpečuje dílenské a zahrádkářské skupinové formy práce,
- specialista na sportovní činnosti, zajišťuje skupinové formy těchto činností,
- specialista na vzdělávací aktivity, zajišťuje skupinové formy těchto činností.

4.2 Účel, poslání a cíl specializovaného oddělení

Účelem specializovaného oddělení výkonu trestu Věznice Ostrov pro odsouzené s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek ve věznici s dozorem, je realizovat ustanovení § 7 písm. e) a § 70 písm. b) ZVTOS, kterými se jednak stanoví oddělené umístování těchto odsouzených a dále požadavky na způsoby zacházení s nimi.

Účelem specializovaného zacházení je ověření naplnění požadavku vězeňské služby na ujednání zacházení s odsouzeným ve smyslu vyhodnocování rizik a potřeb u odsouzených v souvislosti s jejich hodnocením. Dále motivace ke zdravému životnímu stylu a k řešení problémů v oblasti sociálně nežádoucích patologických jevů. Realizace diferencovaného výkonu trestu odnětí svobody u odsouzených v zájmu snižování společenských, zdravotních a sociálních rizik. Provádění nácviků odmítání, sebepoznávání, zvládnutí krizových situací a zdokonalování komunikačních dovedností.

Posláním specializovaného zacházení s odsouzenými zařazenými do SpO je usilovat a napomáhat, u motivovaného odsouzeného zařazeného do tohoto oddělení, o změnu postojů a způsobů chování podmiňujících jeho selhávání.

Cílem specializovaného zacházení s odsouzenými zařazenými do SpO je u odsouzených vytvářet vazby na konvenční prostředí. Vést je k odklonění od sociálně nežádoucího chování a k vytvoření sebekontrolních nástrojů. V oblasti prevence SPJ pomáhat odsouzeným při motivaci ke změně životního stylu, zvláště v souvislosti s prevencí zneužívání návykových látek a s řešením problémů po výkonu trestu.

Nejvíce problematické při naplňování cílů a poslání specializovaného oddělení se jeví uvést do rovnováhy terapeutické působení v komunitním systému s represivním nastavením výkonu trestu v rámci vězeňské služby. Nastavení a způsob práce

některých pracovníků VS mnohdy snižuje účinnost působení na odsouzené zařazené do SpO.

4.3 Zařazování odsouzených do specializovaného oddělení

Odsouzený, umístěný ve Věznici Ostrov, je do SpO zařazen rozhodnutím ředitele věznice na základě doporučení odborné komise.²⁸

- odborná komise o doporučení odsouzeného k zařazení do SpO jedná na základě:
 - písemné žádosti odsouzeného²⁹, vlastnoručně psaného motivačního dopisu a následného psychologického vyšetření potvrzující přítomnost syndromu závislosti či škodlivého užívání návykových látek,
 - návrhu lékaře - psychiatra nebo psychologického vyšetření, po projednání s odsouzeným, jeho písemné žádosti a vlastnoručně psaným motivačním dopisem,
 - návrhu a doporučení vychovatele, speciálního pedagoga nebo psychologa, po projednání s odsouzeným, jeho písemné žádosti, vlastnoručně psaným motivačním dopisem a následném psychologickém vyšetření psychologem potvrzujícím přítomnost syndromu závislosti či škodlivého užívání návykových látek,
- předpokladem pro zařazení odsouzeného do SpO je, v souladu s ustanovením ŘVTOS, doporučení psychologa,
- do SpO je odsouzený zařazen nejdříve po prvním vyhodnocení programu zacházení,
- odsouzený před přijetím do SpO:
 - potvrdí žádost, ve které se odsouzený zavazuje k povinnému plnění programu zacházení, dodržování vnitřního řádu věznice a zásad komunitního systému,
 - vlastnoručně napíše motivační dopis,
 - umožní nezbytné vyšetření psychologem za účelem poznání osobnosti odsouzeného, případně i dalšími odbornými zaměstnanci věznice.

²⁸ Komise ve složení: vychovatel, speciální pedagog, psycholog, sociální pracovník, lékař, vedoucí oddělení výkonu trestu, 1. zástupce ředitele věznice (dále i „1. ZŘV“).

²⁹ Příloha B.

- Upřednostňováni jsou odsouzení, u kterých je předpoklad absolvování celého programu SpO před soudním projednáním podmíněného propuštění nebo plánovaným koncem výkonu trestu odnětí svobody.
- Do programu pro odsouzené s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek, je zpravidla zařazen odsouzený, který před nástupem výkonu trestu splňoval kritéria pro stanovení diagnózy syndromu závislosti nebo škodlivého užívání. Odsouzený prokazuje motivaci k aktivnímu řešení vlastního drogového problému dobrovolným podáním žádosti o zařazení do oddělení a napsáním motivačního dopisu. Přednostně je zařazen odsouzený blízký věku mladistvého nebo odsouzený, který je ve výkonu trestu odnětí svobody poprvé;
- Do SpO se nezařadí odsouzený:
 - u kterého jsou zjevné vlastnosti a poruchy rezistentní vůči terapeuticko-edukačním postupům,
 - který splňuje další kritéria znemožňující toto zařazení (např. mentální retardace, organicky podmíněné psychické poruchy, schizofrenie apod.).

Zájemci o zařazení do SpO jsou informováni prostřednictvím odborných zaměstnanců na nástupním oddělení, kteří poskytují týmu SpO seznam odsouzených vhodných ke specializovanému zacházení. S těmito odsouzenými je po umístění na běžný kolektiv prováděna beseda s pracovníky SpO, kde jsou podrobně informováni o terapeutickém programu SpO včetně kritérií pro zařazení. Dále jsou odsouzení informováni po umístění na běžný kolektiv odbornými zaměstnanci protidrogové poradny a informačními letáky, které jsou vyvěšeny v jednotlivých kolektivech. Se zájemci pak provedou odborní zaměstnanci SpO individuální pohovor.

Vstupní posouzení odsouzeného při jeho zařazení do oddělení provádějí odborní zaměstnanci specializovaného oddělení. Komise rozhoduje na základě psychologického vyšetření, motivačního dopisu a pohovorů se žadatelem o zařazení do SpO. Při posouzení dále zohledňuje závěry komplexní zprávy o odsouzeném (informace opírající se o vstupní vyšetření jednotlivých specialistů při nástupu odsouzeného do výkonu trestu).

4.4 Vyřazování odsouzeného ze specializovaného oddělení

- Odsouzený je z SpO vyřazen rozhodnutím ŘV na základě doporučení odborné komise a to z důvodu, že:
- dlouhodobě neplní nebo porušuje stanovený PZ, prokazatelně zneužil drogu, odmítá se zapojovat do povinných aktivit, případně závažným způsobem narušuje normy a požadavky komunitního systému; po vyřazení je odsouzený zařazen do standardního výkonu trestu,
- na odsouzeném není patrný efekt specializovaného zacházení, neprokazuje motivaci ke změně dosavadního způsobu života a jeho další setrvání v terapeutické skupině je neúčelné a nepříznivě ovlivňuje další členy skupiny; po vyřazení je odsouzený zařazen do standardního výkonu trestu,
- podal vlastní žádost o vyřazení z SpO (nejdříve po vyhodnocení programu S1 – viz níže); v takovém případě je mu opakované přijetí do SpO umožněno jen ve výjimečných případech; po vyřazení je odsouzený zařazen do standardního výkonu trestu,
- odsouzený z objektivních důvodů nemůže pokračovat v terapeutickém programu (propuštění z výkonu trestu, přeřazení do jiného typu věznice, zdravotní důvody, aj.); po vyřazení je odsouzený zařazen do standardního výkonu trestu.

Odsouzený je nejčastěji, vyjma objektivních důvodů, z SpO vyřazován pro nedostatek motivace ke změně či pro hrubé porušení norem komunitního systému. V obou případech odsouzený v tak zvaném „druhém životě“ odsouzených nepříznivě ovlivňuje ostatní odsouzené. Jedná se většinou o znevažování nově si osvojovaných hodnot či hrubý nedostatek respektu a tolerance k ostatním. To má za následek obavu odsouzených z otevření se a upřímnosti při speciálně výchovných aktivitách, a tedy nemožnost terapeutického působení.

4.5 Metody a formy zacházení s odsouzeným

Minimální délka trvání celého programu SpO je 10 měsíců. Odsouzený je po přijímacím řízení a nástupu do SpO zařazen do adaptačního procesu realizovaného zpravidla v rozsahu 1 měsíce. Cílem adaptační fáze je seznámení s režimem oddělení a postupné přizpůsobování se požadavkům vyplývajícím z komunitního systému

na SpO. Po absolvování adaptační fáze odsouzený prochází skupinami S1, S2, S3, každou v délce trvání 3 měsíců. V průběhu programu je největší důraz kladen na speciálně výchovné aktivity.

Terapeutický program odsouzeného zařazeného do SpO se skládá ze 4 částí:

- přípravné (cca 1 měsíc), kde se odsouzený adaptuje na podmínky SpO,
- skupiny S1 (3 měsíce), kde se odsouzený dále adaptuje na podmínky SpO, včleňuje se do komunity, snaží se regulovat své chování a jednání a pěstuje vůli,
- skupiny S2 (3 měsíce), kde se odsouzený aktivně účastní na sociálně psychologickém výcviku, provádí činnost ve prospěch kolektivu, poznává vlastní osobnost, zvládá vlastní negativní projevy,
- skupiny S3 (3 měsíce), kde odsouzený přijímá odpovědnost za sebe i druhé, zaujímá kladný postoj k dalšímu průběhu výkonu trestu, nalézá odpovědnost a nové životní cíle směřované k životu po propuštění.

Po každé dostupné skupině hodnotí odsouzený své působení v terapeutickém programu před komunitou (tzv. obhajovací komunita). Ostatní spoluodsouzení mají poté možnost na jeho sebehodnocení reagovat. Při splnění kritérií odsouzený postupuje do další dostupné skupiny, respektive úspěšně absolvuje terapeutický program SpO (po skupině S3). Při nesplnění kritérií tým SpO rozhodne o opakování skupiny či vyloučení odsouzeného z SpO. Po každé skupině je zpracována písemná zpráva, kde je každý odsouzený individuálně posuzován. Odsouzený je se svým hodnocením seznámen. Po úspěšném absolvování terapeutického programu SpO je odsouzeným slavnostně předáváno osvědčení.

Metody a formy práce s odsouzeným vycházejí z účelu a poslání SpO a jsou účelně propojeny s obecnými zásadami PZ. Po zahájení terapeutického programu je s odsouzeným uzavírán kontrakt, který reaguje na specifické podmínky specializovaného zacházení a vymezuje individuální potřeby a cíle jednotlivce, dohodnuté v individuálním plánu. Tento kontrakt je uzavírán písemnou formou, a to mezi odsouzeným a určeným odborným zaměstnancem (garantem). Garant průběžně provádí s odsouzeným individuální pohovory zaměřené na aspekty vyplývající z uzavřeného kontraktu.

Terapeutický program je realizován pomocí taxativních aktivit, kterých se zúčastňují všichni zařazení odsouzení a netaxativních aktivit tak, aby každý týden

splnili 21 hodin aktivního zapojení do terapeutického programu zacházení. Hodnocení odsouzených zařazených do programu SpO je založeno na bodovacím systému. Odsouzení jsou bodováni denně za pořádek, upravenost a úklid společných prostor, činnost ve prospěch komunity, za zapojení do speciálně výchovných, vzdělávacích a zájmových aktivit. Za nedodržování provozního řádu SpO jsou přidělovány odsouzeným mínusové body.

4.5.1 Speciálně výchovné aktivity

- komunity (1 hodina týdně) – skupinová forma: S1, S2, S3

(cílem komunity je rozvíjení sociálních dovedností, zejména rozvoj sebepoznání, rozvoj sociálních dovedností týkajících se mezilidské komunikace, rozvoj dovedností nutných pro zvládání konfliktních (zátěžových) situací, rozvíjení kooperativních způsobů interakce v mezilidských vztazích a aplikace všech vyjmenovaných sociálních dovedností do praxe),

- psaní deníku – individuální forma: S1, S2, S3
- psaní elaborátů – individuální forma: S3

(cílem psaní deníků a elaborátů je rozvíjení sociálních dovedností, zejména rozvoj sebepoznání, ujasnění si postojů k závislosti, zázemí a budoucnosti. Pomáhají v utřídění myšlenek, formulaci a uvědomění si vlastních problémů a uvolnění vnitřního napětí.),

- sociálně psychologický výcvik³⁰ – skupinová forma: S1, S2, S3

(forma skupinové terapie, jejímž cílem je rozvíjení sociálních dovedností týkajících se mezilidské komunikace, dovedností nutných pro zvládání konfliktních situací, rozvíjení kooperativních způsobů interakce v mezilidských vztazích, sebepoznání) – projekt viz příloha A,

- relaxační cvičení³¹ – skupinová forma: S3

(cílem je trénink sociálních dovedností, zejména nácvik dovedností pro zvládání zátěžových situací, nácvik celkového uvolnění vnitřního napětí, zlepšení duševní rovnováhy, výcvik ve vnímání vlastního těla),

- autogenní trénink – skupinová forma: S3

(cílem je tělesné a duševní uvolnění, navození psychické rovnováhy u odsouzených. Osvojení si práce s vlastním tělem a emocemi, zvládnutí stresu a

³⁰ Příloha A.

³¹ Příloha C.

krizových momentů pomocí technik relaxace. Relaxace jako efektivní nástroj zvládnání náročných životních situací.),

- arteterapie³² – skupinová forma: S2

(cílem je budování komunikace, kreativity, spontaneity, nacházení smyslu života, uvolnění a vyjádření emocí, porozumění sobě i druhým, překonávání různých těžkostí, sebepoznání, společné sdílení a vytváření sounáležitosti),

- společenský klub – skupinová forma: S1

(cílem je rozšiřování a prohlubování dosavadních vědomostí a dovedností odsouzených ze společenskovední oblasti. Rozvíjení sociálních dovedností týkajících se zejména mezilidské komunikace, rozvíjení kooperativních způsobů interakce v mezilidských vztazích a aplikace všech vyjmenovaných sociálních dovedností do praxe.).

Tyto taxativní metody odborného terapeutického zacházení vedou k naplnění cílů specializovaného zacházení.

Ostatní taxativní metody:

- samoobslužné aktivity „Praní, žehlení“ – skupinová forma: S1

(cílem je vytváření motorických dovedností, vytváření a upevňování pracovních návyků, vedení k odpovědnosti a samostatnosti, udržování hygieny a čistoty),

- samoobslužné aktivity „Kurz zdravé výživy“ – skupinová forma: S3

(cílem je získání teoretických znalostí s důrazem na informace o zdravé výživě a stolování, vytváření motorických dovedností v souvislosti s přípravou pokrmů, vytváření a upevňování pracovních návyků, vedení k odpovědnosti a samostatnosti, udržování hygieny a čistoty).

4.5.2 Vzdělávací aktivity

- a) zdravotnická výchova – skupinová forma: S2

(cílem je získání a prohloubení základních znalostí o lidském těle, o nemocech, úrazech a postižení. Dále získat návyky a dovednosti při poskytování první pomoci. Dalším cílem je formování vztahu k vlastnímu zdraví a zdraví druhých jedinců, rozvoj dovedností při předcházení civilizačním chorobám, rozvoj znalostí o zdravotním pojištění a formování humánních postojů k lidem.),

³² Příloha D.

b) právní osvěta – skupinová forma: S1

(cílem je rozšiřování a prohlubování dosavadních vědomostí a dovedností odsouzených týkajících se základních právních předpisů použitelnými v občanském životě a vytvoření právního vědomí).

4.5.3 Pracovní aktivity

- úklid společných prostor – individuální forma : S1, S2, S3
- úklid na ložnicích – individuální forma: S1, S2, S3

(cílem je provádění terapie prostřednictvím činnosti, vytváření a upevňování pracovních návyků, upevňování hygienických návyků, vedení k odpovědnosti, udržování pořádku a čistoty na oddělení i v okolí budovy oddělení).

Netaxativní metody:

- další speciálně výchovná aktivita (časopis Paleta – individuální forma),
- vzdělávací aktivita (kurz angličtiny – skupinová forma),
- zájmové aktivity (sportovní aktivity – skupinová forma, dokumentární kroužek – skupinová forma),
- uspokojování kulturních potřeb,
- extramurální aktivity (upřednostnění aktivit se zaměřením na pomoc neziskovým organizacím).

Individuální práce s odsouzeným:

- naplňování cílů vyplývajících z kontraktu,
- vedení k obnově a upevnění pozitivních vztahů s osobami v civilním prostředí,
- vyrovnání se s trestnou činností a oběťmi trestných činů,
- kontakt s civilními institucemi včetně přípravy na realizaci postpéče.

Odsouzení, kteří absolvují intenzivní program specializovaného zacházení, jsou v době ukončení silně motivováni ke změně. Jejich zařazením do standardního výkonu trestu s přibývajícím dobou od ukončení programu jejich odhodlání a pozitivní nastavení klesá. Z těchto důvodů byla zřízena skupina absolventů terapeutických programů SpO. Tato skupina umožňuje s těmito odsouzenými dále pracovat, udržovat jejich pozitivní nastavení až do propuštění z výkonu trestu. Součástí programu skupiny absolventů není sociálně psychologický výcvik. Činnost odsouzených je zaměřena převážně na získávání a upevnění pracovních návyků.

Při realizaci terapeutického zacházení s odsouzenými je velmi důležitý jednotný postup a informovanost členů týmu. Specialisty týmu SpO jsou konzultovány jednotlivé případy odsouzených (důležité informace získané např. z individuálních pohovorů, zápisů v deníku aj.), vychovatel neprodleně informuje členy týmu o závažných událostech zjištěných z korespondence odsouzeného. Tyto poznatky jsou důležité při realizaci hromadných aktivit i individuální práci s odsouzenými.

4.6 Organizační zásady činnosti specializovaného oddělení

Základními prvky organizace činnosti SpO jsou režimová, terapeutická a edukační opatření realizovaná prostřednictvím:

- vysoké úrovně kázně a pořádku u odsouzeného,
- nekonfliktního, společenského chování u odsouzeného,
- otevřené komunikace v komunitním systému,
- aktivní spoluúčasti odsouzeného na přípravě a realizaci metod zacházení,
- pravidelného hodnocení chování a aktivity odsouzeného,
- pozitivní motivace odsouzeného,
- využívání kázeňské pravomoci příslušných pracovníků.

Režimová opatření spočívají zejména v pravidelném hodnocení:

- stavu pořádku v ložnicích a vyčleněných prostorech,
- projevů chování odsouzeného ve vztahu k požadavkům společenského chování,
- dodržování hygienických zásad, ustrojové kázně a osobního vzhledu odsouzeného.

Terapeutická a edukační opatření spočívají zejména v:

- organizaci komunitních sezení členů týmu³³ a odsouzených,
- aktivitě odsouzeného v realizovaných metodách zacházení,
- dodržování doporučení členů týmu.

Odsouzený je po přijímacím řízení a nástupu do SpO zařazen do adaptačního procesu realizovaného zpravidla v rozsahu jednoho měsíce. Cílem adaptační fáze je

³³ Tým ve složení: psycholog, speciální pedagog, sociální pracovník, vychovatel.

seznámení s režimem oddělení a postupné přizpůsobování požadavkům vyplývajícím z tohoto řádu.

Odsouzený je motivován prostřednictvím různých zvýhodnění, jako je možnost nadstandardního vybavení ložnice (1 polička na ložnici, 1 obrázek na osobu, květiny), vycházka je v případě pěkného počasí prodloužena z 1 na 2 hodiny, možnost prodloužení doby trvání návštěvy ze 3 až na 5 hodin, možnost vycházky mimo věznici s pracovníkem věznice a uplatňovanou kázeňskou pravomocí v závislosti na jeho hodnocení.

Vysoké nároky kladené na vysokou aktivitu, motivaci a dodržování kázně a pořádku jsou nedílnou částí terapeutického působení. Pokud není odsouzený schopen fungovat v chráněném prostředí s jasně stanovenými pravidly chování, lze jen těžko předpokládat, že se úspěšně vyrovná s nelehkou realitou po propuštění. Dodržování vysokých standardů, sebekázně, tolerance a respektu k ostatním a práce ve prospěch ostatních je přípravou na řádný život po propuštění.

4.7 Materiálně technické předpoklady

Specializované oddělení pro výkon trestu odsouzených s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek ve věznici s dozorem ve Věznici Ostrov je umístěno na ubytovně odsouzených L kolektiv L1 (SpO – prostupné skupiny S1, S2, S3).

Normová kapacita kolektivu L1 je 32 odsouzených, ubytovací kapacita je 40 odsouzených. Odsouzení jsou ubytováni na 16ti ložnicích, maximálně 3 odsouzení v jedné ložnici.

V kolektivu L1 mají odsouzení k dispozici kulturní místnost, místnost se stolem na stolní tenis a šipkami, kuchyňku s rychlovarnou konvicí, kuřárnu a sociální zařízení (toalety, sprchy, žlab na mytí). Na kolektivu L1 je také umístěna pobočka knihovny pro odsouzené z celé ubytovny L.

Výdej stravy a lékařská péče je zajištěna standardním způsobem v prostorách ubytovny L.

Odsouzení zařazení do terapeutického programu mají k dispozici:

- vybavenou kuchyňku (ubytovna L, kolektiv L5),
- prádelnu (ubytovna L, kolektiv L5),

- místnost pro sociálně psychologický výcvik (víceúčelový objekt L – dále jen „VÚOL“),
- malou a velkou místnost na relaxační cvičení (VÚOL),
- hrnčířskou dílnu (VÚOL).

Společně s ostatními kolektivy ubytovny L mohou využívat:

- knihovnu (ubytovna L, kolektiv L1),
- holírnu (ubytovna L, kolektiv L5),
- učebnu (ubytovna L),
- posilovnu a sál se stoly na stolní tenis a šipkami (VÚOL),
- místnost určenou na arteterapii (VÚOL),
- učebnu (VÚOL),
- zahradu,
- hřiště na kopanou.

4.8 „Úspěšnost“ specializovaného oddělení

Ve Věznici Ostrov, kde pracuji, je umístěno přibližně 1200 vězněných osob.³⁴ Z nich má plná třetina problémy s užíváním, resp. závislostí na návykových látkách. Tento počet je ještě značně podhodnocen, protože řada odsouzených se při nástupu do výkonu trestu ze strachu z negativního zaškatulkování k užívání drog nepřiznává. Další užívání návykových látek po propuštění povede ve většině případů k recidivě. Pracovat na změně náhledu odsouzených na zneužívání návykových látek v podmínkách výkonu trestu je jednou z možností, jak tuto recidivu zmenšit. Za tímto účelem je také realizován terapeutický program našeho specializovaného oddělení pro odsouzené s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek.

Vzhledem ke specifickému prostředí výkonu trestu máme k dispozici minimum tzv. tvrdých dat ohledně úspěšnosti terapeutického programu. Je to dáno cílem specializovaného oddělení, kde výsledkem by měla být změna postojů a způsobů chování směřovaná k životu bez závislosti na omamných látkách a vedení řádného života. Můžeme tedy úspěšnost hodnotit zejména sledováním změny postojů

³⁴ Stav vězňů z konce roku 2012, celkem ve všech věznicích ČR bylo v té době přes 22 600 vězněných osob. Po amnestii prezidenta republiky na počátku roku 2013 zůstalo ve věznici Ostrov přes 600 vězněných osob, celkem ve všech věznicích ČR přes 16 000 osob.

odsouzených v průběhu terapeutického programu. Celý program je orientován na změnu hodnotového žebříčku, na další život odsouzeného bez návykových látek a začlenění do normálního života po propuštění. Odsouzení, kteří úspěšně absolvují program SpO, mají všechny předpoklady pro to, aby se po propuštění zařadili do normálního života. O změně postojů absolventů vypovídá i fakt, že v roce 2012 si 32 odsouzených zajistilo již v průběhu pobytu na SpO účast v různých programech postpéče (doléčovací programy, komunity apod.) po svém propuštění. Často se také podaří narovnat narušené vztahy s rodinou. Pokud tedy bude terapeutický program úspěšný, s velkou pravděpodobností se již s takovým člověkem ve věznici nesetkáme. Někteří propuštění absolventi jsou s námi v kontaktu i po propuštění. S určitostí víme pouze o těch, kteří v civilním životě selžou a vrátí se zpět do výkonu trestu.

Pro potřeby vyhodnocení účinnosti specializovaného zacházení na SpO byl vytvořen ke skupině absolventů terapeutického programu SpO kontrolní vzorek odsouzených z databáze uživatelů návykových látek ve Věznici Ostrov, kteří ačkoliv splňovali kritéria pro zařazení do programu (drogová anamnéza, dostatečná délka trestu nutná pro absolvování programu), nebyli motivováni ke změně (nepožádali o zařazení do programu SpO). Za kritérium úspěšnosti specializovaného zacházení byla stanovena recidiva odsouzených po propuštění z VTOS. Z absolventů programu SpO, kteří byli propuštěni v letech 2009 a 2010 je stále na svobodě 45 % odsouzených, ze srovnávacího vzorku 25 % odsouzených. Vzhledem ke skutečnosti, že specializované oddělení začalo fungovat v průběhu roku 2006 a počáteční kritéria zařazení nebyla nastavena tak, aby zařazení odsouzení museli dokončit program (velká část odsouzených nedokončila program z důvodu konce trestu nebo podmíněného propuštění), je sledovaný vzorek malý. Pro vyhodnocení recidivy je potřeba, aby sledovaný vzorek byl na svobodě delší dobu.

Obrázek 1: Učebna pro odsouzené specializovaného oddělení

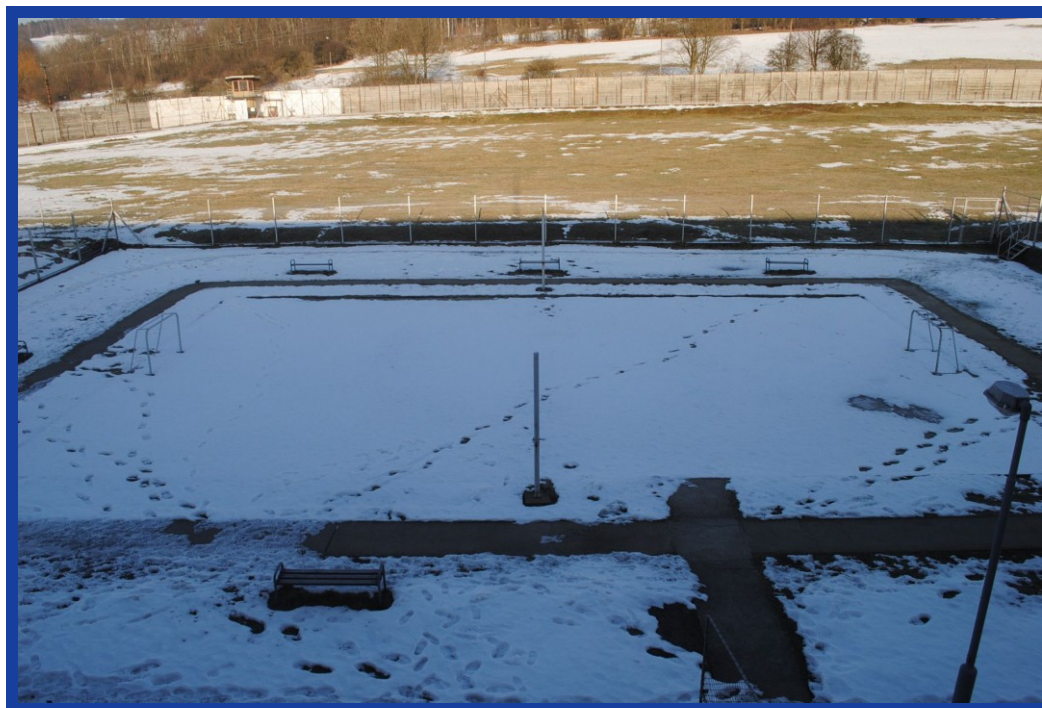
Zdroj: Věznice Ostrov

Obrázek 2: Posilovna odsouzených specializovaného oddělení

Zdroj: Věznice Ostrov

Obrázek 3: Vycházkový prostor pro odsouzené specializovaného oddělení

Zdroj: Věznice Ostrov

Obrázek 4: Ložnice odsouzených specializovaného oddělení

Zdroj: Věznice Ostrov

ZÁVĚR

Výkon trestu odnětí svobody je velký zásah do života člověka. Specializovaná oddělení výkonu trestu v systému vězeňství určitě mají svá opodstatnění. Převýchova, změna postojů a celkového žebříčku hodnot je velmi náročná a závisí na mnoha okolnostech. Smyslem práce nejen na specializovaných odděleních je působit na odsouzeného tak, aby si uvědomil, že po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody je v jeho silách a možnostech zařadit se mezi občany, kteří vedou řádný život. K tomu se odsouzeného snažíme vybavit potřebnými schopnostmi a dovednostmi. Šance, že se to podaří, však není u všech odsouzených stejná. U odsouzeného, kterého se nepodaří v tomto smyslu motivovat, nejsou vytvořeny předpoklady, že se změní či alespoň že se o změnu pokusí. Za hlavní pilíř každého specializovaného oddělení považují kvalitní týmovou práci všech odborných zaměstnanců. Specializované oddělení ve výkonu trestu je často prvním místem, kde se odsouzení mohou vůbec poprvé zamyslet nad svým dosavadním způsobem života a rozhodnout se pro nápravu a změnu pomocí psychoterapeutických prostředků. Pracuji ve věznici Ostrov 20 let a mohu potvrdit, že odsouzení, kteří mají zkušenosti s ambulantní léčbou na svobodě, považují léčbu na tomto oddělení „za mřížemi“ za daleko účinnější. Bohužel se dost často také stává, že chování odsouzeného je vzorné a kladně přistupuje k plnění celého speciálního programu zacházení, ale je to jen účelové jednání, jak získat určité výhody, které na běžných odděleních nejsou, a bez problémů a těžkostí vydržet a přečkat výkon trestu odnětí svobody.

Z mého pohledu je velmi důležitá návaznost na odborné zacházení, které se drogově závislým dostává během výkonu trestu odnětí svobody. Určitou spolupráci zaznamenávám s občanským sdružením Bílý kruh bezpečí. Musím však konstatovat, že subjektů a dobrovolníků, kteří jsou ochotni pomáhat odsouzeným po propuštění z výkonu trestu je v naší republice v porovnání s vyspělými evropskými demokratickými státy velmi málo.

Také naše zpětná vazba co se týče „úspěšnosti“ je velmi malá. Můžeme tedy pouze hodnotit odsouzené v průběhu celého terapeutického programu. Odsouzení z našeho oddělení mají všechny předpoklady, aby i po propuštění vedli normální život bez návykových látek. Pokud se to odsouzeným, kteří u nás tento program absolvovali, podařilo, už se s nimi u nás, na specializovaném oddělení, nesetkáme.

Domnívám se, že specializované zacházení v prostředí věznice má svůj smysl. Pokud vynecháme ušetřené finanční prostředky za soudy a věznění za odsouzené, kteří díky programu budou již nadále žít řádný život, musíme mít neustále v patrnosti „zachráněný život“ člověka.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- BORNÍK, M. *Drogy: co bychom o nich měli vědět*. Praha: Themis, 2001. ISBN 80-85821-98-2.
- GANERI, A. *Drogy: od extáze k agonii*. Praha: Amulet, 2001. ISBN 80-86299-70-8.
- HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2. doplněné vydání. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006. ISBN 80-86708-30-6.
- HARTL, P. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.
- JŮZL, M. *Penologie a penitenciární pedagogika: učební texty*. Brno: Institut mezioborových studií, 2004.
- KALINA, K. *Terapeutická komunita: obecný model a jeho aplikace v léčbě závislosti*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2449-2.
- KÝR, A., ŘEHÁČEK, M., GONSA, H. *Koncepce rozvoje vězeňství v ČR (obnovené vydání), České vězeňství*, 1998, roč. 6, č. 1, příloha časopisu.
- Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: MKN-10, desátá revize*. 2. aktualizované vydání, Praha: Bomton Agency, 2008. ISBN 978-80-904259-0-3.
- MEZNÍK, J. *Základy penologie*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1248-X.
- NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-267-6.
- SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie. II. díl, Teorie a praxe zacházení s vězňnými*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-204-3.

Seznam použitých internetových zdrojů

Zákon č. 555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*.1999, s. 3297-3302. Dostupné z:

<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=2635>.

Zákon č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*.1999, s. 3170-3187.

Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=3275>.

Vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. In: *Sbírka zákonů České republiky*.1999, s. 7568-7585. Dostupné z:

<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=3327>.

Vězeňská služba České republiky. [online]. © 2012 [cit. 2013-01-30]. Dostupné z:

<http://www.vscr.cz/>

Seznam použitých legislativních zdrojů

Zákon č. 555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky.

Zákon č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů.

Vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody.

Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 21/2010, kterým se stanoví úkoly zaměstnanců a příslušníků Vězeňské služby České republiky při zabezpečování výkonu trestu odnětí svobody, výkonu vazby a výkonu zabezpečovací detence.

Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 25/2012 o specializovaných odděleních pro výkon trestu odsouzených s poruchami duševními a s poruchami chování a specializovaných odděleních pro výkon ochranného léčení.

SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ a TABULEK

Seznam obrázků

Obrázek 1: Učebna pro odsouzené specializovaného oddělení	48
Obrázek 2: Posilovna odsouzených specializovaného oddělení	48
Obrázek 3: Vycházkový prostor pro odsouzené specializovaného oddělení ...	49
Obrázek 4: Ložnice odsouzených specializovaného oddělení	49

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Sociálně psychologický výcvik	I
Příloha B – Žádost odsouzeného o zařazení do Specializovaného oddělení..	IV
Příloha C – Relaxační cvičení – projekt speciálně výchovné aktivity.....	VI
Příloha D – Arteterapie – projekt speciálně výchovné aktivity.....	VIII
Příloha E – Kazuistiky odsouzených.....	IX
Příloha F – Anotace a klíčové pojmy	XVI
Příloha G – Anotace a klíčové pojmy anglicky	XVII

PŘÍLOHY

Příloha A – Sociálně psychologický výcvik

1. Typ aktivity: speciálně výchovná
2. Zdůvodnění potřeby

Odsouzení zařazení do specializovaného oddělení se mají připravit na bezdrogový život po propuštění z VTOS, zlepšit své komunikační dovednosti s okolím, naučit se společensky přijatelným způsobem zvládat náročné životní a zátěžové situace. Odsouzeným má být vytvořen prostor pro osobnostní zrání.

3. Cíl sociálně psychologického výcviku (dále i „SPV“) na SpO

Cílem SPV této skupiny je rozvíjení sociálních dovedností, zejména rozvoj sebezpoznání, rozvoj sociálních dovedností týkajících se mezilidské komunikace, rozvoj dovedností nutných pro zvládnutí konfliktních (zátěžových) situací, rozvíjení kooperativních způsobů interakce v mezilidských vztazích a aplikace všech vyjmenovaných sociálních dovedností do praxe.

4. Vzorek (cílová skupina)

Projekt sociálně psychologického výcviku je určen pro odsouzené zařazené do Specializovaného oddělení výkonu trestu pro odsouzené s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek ve Věznici Ostrov, kteří jsou zařazení do SpO na základě vlastní žádosti a jsou doporučeni odbornou komisí k zařazení do intenzivního terapeutického programu (10 měsíců). Jsou to především:

- odsouzení s abúzem návykových látek v anamnéze,
- odsouzení věkově mladší (nejlépe do 26 let),
- odsouzení s dostatečnou délkou trestu pro absolvování terapeutického programu SpO,
- odsouzení motivovaní k aktivní účasti na terapeutickém programu specializovaného oddělení,
- odsouzení motivovaní k životu bez drog a k abstinenci,
- odsouzení aktuálně neužívající žádné léky, včetně psychofarmak,
- odsouzení méně kriminálně narušení,
- odsouzení s mentální kapacitou alespoň při dolní hranici normy a vyšší.

Odsouzení jsou dle fáze intenzivního terapeutického programu zařazení do 3 uzavřených skupin (S1, S2, S3) po maximálně 12 odsouzených. Sociálně

psychologický výcvik je povinnou součástí terapeutického programu SpO a povinnou aktivitou pro odsouzené zařazené do všech diferenciačních skupin S1, S2 a S3.

5. Metody

Projekt sociálně psychologického výcviku (dále SPV) byl připraven na podkladě teorie a praxe sociálně psychologického výcviku. Bude probíhat dle tematického plánu sestaveného lektorem výcviku. Preferovány jsou zejména tyto metody: sebezkušenostní techniky (učení prožitkem), aktivní nácvik jednání v modelových situacích (hraní rolí), vybrané arteterapeutické techniky, vybrané psychologické testy a dotazníky a moderovaná diskuse.

6. Průběh SPV

SPV bude probíhat po celou dobu zařazení odsouzeného do terapeutického programu SpO. Bude probíhat ve 3 blocích S1, S2 a S3 (tj. 36 sezení po 1,5-2 hodinách, tj. celkem cca 70 výcvikových hodin), 1 blok vždy po 3 měsících, tj. celkem 9-10 měsíců se zaměřením na:

- SEBEPOZNÁNÍ (skupina S1) – rozvíjení schopnosti reflexe sebe sama i druhých lidí, prohloubení sebepoznání, budování zdravého sebevědomí a sebeúcty, uvědomění si vlastních silných stránek i rezerv v jednání s druhými lidmi.
- KOMUNIKACE (skupina S2) – zmapování komunikačního stylu odsouzených, rozvíjení citlivosti k neverbální komunikaci a rozvíjení komunikačních dovedností verbálních, trénink efektivního přístupu a řešení konfliktních situací, trénink a kultivace vyjadřování i přijímání emocí.
- SOCIÁLNÍ INTERAKCE VE SKUPINĚ (skupina S3) – rozvíjení kooperativních způsobů interakce v mezilidských vztazích, aplikace sociálních dovedností do praxe.

Použité techniky budou součástí jednotlivých příprav na aktivitu. Aktivitu organizačně zajistí 2 specialisté (dále trenéři) proškolení v technikách SPV, nejlépe muž a žena. Výcvik bude probíhat vždy 1x týdně v rozsahu 1,5-2 hodiny v terapeutické místnosti.

7. Struktura schůzky SPV

Každá schůzka SPV bude probíhat dle pevné struktury:

- Přivítání, rekapitulace minulé schůzky trenérem a skupinou (cca 5 min.).

- Úvodní kolečko – reflexe aktuálního stavu každého odsouzeného, reflexe minulé schůzky a hlavních prožitků za uplynulý týden (cca 15 min.).
- Vlastní výcviková část - může obsahovat techniku rozeřivací a hlavní výcvikovou techniku. S ohledem na časovou náročnost některých výcvikových technik může být rozeřivací techniky někdy vynechána (celkem cca 40 – 70 min).
- Rozbor, shrnutí, rozloučení (cca 10-30 min).

8. Pomůcky a potřeby:

tužky, papíry, pastelky, lepidla, balící papíry, nůžky, noviny, čtvrtky, vodové či temperové barvy, štětce, kameny, denní tisk, dřevěné kostky, šátky, CD přehrávač.

9. Pravidelná doba a místo konání aktivity: úterý 10.00-11.30 hod. (S3), středa 8.00-9.30 hod. (S1), 10.00-11.30 hod. (S2) nebo dle týdenního plánu aktivit na SpO, VUOL

10. Vedoucí aktivity: psycholog, spec. pedagog

11. Osnova aktivity (tematické okruhy):

S1

- a) Zahájení – stanovení pravidel činnosti SPV
- b) Seznamovací techniky. Rozvoj sebepoznání, sebeuvědomění
- c) Budování zdravého sebevědomí a sebeúcty
- d) Hodnotová orientace, aspirace, orientace na budoucnost

S2

- a) Neverbální komunikace
- b) Verbální komunikace
- c) Agresivita a její zvládání, řešení konfliktů, asertivita. Emoční prožívání

S3

- a) Komunikace ve skupině, skupinová kooperace, skupinové rozhodování

Použité techniky jsou součástí tematického plánu (jednotlivé přípravy na aktivitu).

Příloha B – Žádost odsouzeného o zařazení do Specializovaného oddělení

Žádost

**odsouzeného o zařazení do Specializovaného oddělení výkonu trestu
Věznice Ostrov určeného pro odsouzené s poruchou osobnosti a chování,
způsobenou užíváním psychotropních látek**

Jméno a příjmení:

Identifikační číslo :

Datum narození:

Umístěn na oddělení:

Konec trestu:

Pracovně nezařazen - zařazen na pracovišti* :

Žádám o umístění do specializovaného oddělení výkonu trestu Věznice Ostrov (dále jen "SpO") a dobrovolně se zavazuji k plnění stanovených norem a povinností, se kterými jsem seznámen a rovněž budu respektovat stanovený režim. Jsem si plně vědom, že za porušení povinností mohu být z tohoto kolektivu vyřazen.

Zároveň souhlasím, že se kdykoliv podrobím odběru tělních tekutin či jiné zkoušce za účelem zjištění přítomnosti návykových látek v těle.

Dne:

podpis odsouzeného:

.....

Stanovisko komise k zařazení odsouzeného:

Vychovatel	:	doporučuji – nedoporučuji	_____
Speciální pedagog	:	doporučuji – nedoporučuji	_____
Psycholog	:	doporučuji – nedoporučuji	_____
Sociální pracovník	:	doporučuji – nedoporučuji	_____
Lékař	:	doporučuji – nedoporučuji	_____
Vedoucí OVT	:	doporučuji – nedoporučuji	_____
1. ZŘV	:	doporučuji – nedoporučuji	_____

Rozhodnutí ředitele věznice:

Schvaluji – neschvaluji zařadit odsouzeného do SpO.

Datum:

ředitel věznice

Návrh na vyřazení odsouzeného:

Důvod vyřazení:

Stanovisko komise k vyřazení odsouzeného:

Vychovatel	:	doporučuji – nedoporučuji	_____
Psycholog	:	doporučuji – nedoporučuji	_____
Speciální pedagog	:	doporučuji – nedoporučuji	_____
Sociální pracovník	:	doporučuji – nedoporučuji	_____
Vedoucí OVT	:	doporučuji – nedoporučuji	_____
1. ZŘV	:	doporučuji – nedoporučuji	_____

Rozhodnutí ředitele věznice:

Schvaluji – neschvaluji vyřadit odsouzeného z SpO.

Datum:

ředitel věznice

Příloha C – Relaxační cvičení – projekt speciálně výchovné aktivity

Relaxační cvičení (jóga)

projekt speciálně výchovné aktivity

Zdůvodnění potřeby aktivity:

osvojení si práce s vlastním tělem a emocemi, zvládnutí stresu a krizových momentů pomocí technik relaxace. Tělesné a duševní uvolnění, navození psychické rovnováhy u odsouzených.

Cíl:

- trénink sociálních dovedností, zejména však nácvik dovedností pro zvládání zátěžových situací
- nácvik celkového uvolnění vnitřního napětí
- zlepšení duševní rovnováhy
- reflexe, výcvik ve vnímání vlastního těla
- získání postupné tělesné a psychické vitality
- vypěstování návyku správného držení těla, které může působit na funkční nedostatky organismu a pomáhat udržovat optimální fyzickou kondici

Metody:

- relaxační cvičení (pomalé, klidné cvičení, uvolnění při hudbě)
- kompenzační cvičení - fyziologický i preventivní význam
- pilates
- strečink
- cvičení s overbally (malé míče), fitbally (velké míče), tera bendy (široké gumy)

Cílová skupina: odsouzení SpO Věznice Ostrov, kteří jsou zařazeni ve skupině S3

Forma: skupinové cvičení, max. 12 odsouzených ve skupině

Doba konání: jedenkrát týdně dle plánu aktivit

Místo konání: relaxační místnost v objektu VUO L

Pomůcky a potřeby: CD přehrávač, relaxační hudba (Vangelis, Enya, Bach, etnická a relaxační hudba), podložky na cvičení – karimatky, gym balóny, overbally, fitbally, tera bendy. Hudební pomůcky (ozvučná dřívka, bubínek).

Struktura hodiny:

- Zahřátí organismu, dynamické protažení (cviky na problematické svalové skupiny – posílení svalstva podporující rozvoj vnitřních orgánů)
- Hlavní část hodiny – relaxační cvičení
- Zdravotní a průpravné cvičení
- Klidová část – cviky na zklidnění organismu, práce s dechem.

Příloha D – Arteterapie – projekt speciálně výchovné aktivity

Arteterapie

projekt speciálně výchovné aktivity

Zdůvodnění potřeby :

Přijatelný způsob interaktivní a netradiční ventilace emocí odsouzených s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním psychotropních látek. Činnostní povahou terapie a psychoterapie mírnit těžkosti v sociálních vztazích, v komunikaci přes symboly, v sebepoznání.

Cíl:

Procesem tvoření otevírat cestu do vědomého i nevědomého nitra odsouzených. Umožnění intenzivního prožívání a jeho vyjádření. Uvolnění svalového a psychického napětí – v důsledku toho redukce psychické tenze, úzkosti, agresivity a dalších negativních emocí. Zmírnění psychických rizik, plynoucích z návratu do původních problémových sociálních skupin.

Obsah:

Rozvíjení komunikace verbální i neverbální, použití uměleckých prostředků, kterými se odsouzení mohou vyjádřit navenek, učení se rozpoznávání vlastních pocitů a odvahy se autenticky projevit, pěstování kreativity, spontaneity, přes metafory znovunacházení smyslu života, učení se překonávání různých těžkostí, sebepoznání, společné sdílení, sounáležitost. Při aktivní účasti v terapeutickém a psychoterapeutickém procesu zdravá část osobnosti odsouzených aktivizuje část poškozenou, nemocnou.

Metody obecně:

Uvolňovací, diskusní, výtvarné, manuálně - tvořivé, terapeutické, psychoterapeutické

Metody konkrétně:

Uvedeny v přípravě na jednotlivá setkávání s odsouzenými, následně též hodnocení každého setkání

Formy:

Skupinová i individuální forma práce, uzavřená skupina, odborná literatura, odborná způsobilost terapeuta a psychoterapeuta

Tematický plán:

Tříměsíční, menší skupinky odsouzených v oddělení pro poruchy osobnosti a chování, způsobené užíváním psychotropních látek.

Frekvence: pondělí 9:00-11:30 hod.

čtvrtek 13:00-14:30 hod.

Místo konání: učebna č. 6 oddělení L Věznice Ostrov

Příloha E – Kazuistiky odsouzených

Kazuistika 1

Roman S., ročník 1974

- délka trestu: 2 roky, 6 měsíců
- dříve soudně trestán: 1x za krádež platební karty a distribuci drog
- ve výkonu trestu: podruhé
- výkon trestu: Věznice Ostrov, Specializované oddělení pro odsouzené s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek

Anamnéza:

Odsouzený se narodil v Písku. Společně s rodiči a starším bratrem v té době bydleli nedaleko od Písku v Čimelicích. V jeho pěti letech mu zemřel otec a rodina se přestěhovala do Prahy k rodičům matky. Když chodil jmenovaný do sedmé třídy, matka se znovu vdala, koupili rodinný domek, kde bydlí dodnes. V jeho patnácti letech se narodila jeho nevlastní sestra.

Po osmileté základní docházce nastoupil do Středního odborného učiliště, kde se vyučil elektrikářem. Poté asi rok pracoval ve Středočeských dřevařských závodech. Nastoupil základní vojenskou službu, kde po třech měsících podepsal náhradní vojenskou službu. Tu absolvoval v nemocnici v Motole v Praze. Poté vystřídal řadu různých zaměstnání: pracoval u známých v obchodě, prodával textil a potraviny ve stáncích, měl živnostenský list. Dále pracoval jako pomocný dělník na stavbách, prováděl různé elektrikářské práce, udělal si svářečský kurz. Na posledním pracovním místě (elektrikářská firma) se nepohodl s majitelem firmy, zůstal bez práce a začal se živit distribucí drog.

Jmenovaný je svobodný, děti nemá.

Krimi kariéra:

V dětství a dospívání žádné problémy v chování neměl. Celkem byl v minulosti jednou soudně trestán, jednou vykonal trest nepodmíněný. Poprvé trestán až v dospělosti, a to v souvislosti se zneužíváním drog. Poprvé v roce 2008 byl potrestán peněžitým trestem za krádež platební karty, trest byl změněn na nepodmíněný (14 dní)

za jeho nedodržení (nezaplacení). Podruhé byl trestán podmíněně za distribuci drog. Druhý nepodmíněný trest byl opět za distribuci drog (pervitinu). V souvislosti s VT mu nikdy nebyla uložena ochranná léčba.

Jmenovaný nikdy nebyl psychiatricky léčen, nikdy se nepokusil o sebevraždu, ani o sebepoškozování. Alkohol pije pouze příležitostně, je kuřák (uváděl cca 20 cigaret denně), od svých 28 let bral pervitin (šňupání), příležitostně kouřil i marihuanu. V souvislosti se zneužíváním drog se nikdy neléčil. Před výkonem trestu si začal zařizovat léčbu, kterou však již nestačil nastoupit (nástup do VT).

Průběh výkonu trestu:

Jmenovaný vykonával vazbu ve Vazební věznici v Praze, odkud byl převezen do výkonu trestu do Věznice Ostrov. Po pěti měsících výkonu trestu byl jmenovaný na vlastní žádost zařazen do terapeutického programu specializovaného oddělení výkonu trestu pro odsouzené s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek.

Do komunity se jmenovaný velmi dobře zapojil, adaptoval se na podmínky terapeutického programu. Aktivně se podílel na sociálně psychologickém výcviku. Zpočátku si udržoval mírný odstup, hovořil spíše méně, ale co řekl, tak mělo svou váhu, uměl vystihnout podstatu věci. Postupem času získával jistotu, stal se otevřenějším, vstřícnějším. Ve skupině působil jako člověk se životními zkušenostmi, s nadhledem, optimismem, pomáhající a empatický. Byl schopen akceptovat názory druhých, schopen přijmout kompromis. Během terapeutického programu si ujasňoval svůj vztah k drogám, ujišťoval sám sebe, že již brát nechce, také v průběhu výkonu trestu kontaktoval neziskovou organizaci Podané ruce, kde si domluvil ambulantní léčbu po ukončení výkonu trestu. Během výkonu trestu mu zemřel nevlastní otec, který ho vychovával od jeho dvanácti let a se kterým měl dobré vztahy. Po smrti nevlastního otce cítil zodpovědnost za matku a bratra, o které měl potřebu se po výkonu trestu postarat. Byla to jeho velká a silná motivace k přehodnocení svého náhledu na užívání návykových látek.

Jeho chování a vystupování během výkonu trestu bylo hodnoceno jako slušné, příkazy a nařízení zaměstnanců věznice vždy plnil a respektoval, dbal na pořádek ve svých věcech, pečoval o svůj zevnějšek. Konflikty mezi odsouzenými nevyvolával. Dodržoval vnitřní řád věznice. V průběhu výkonu trestu byl jmenovaný 5x kázeňsky

odměněn, kázeňsky potrestán nebyl. 13.10.2012 byl jmenovaný podmíněně propuštěn z výkonu trestu.

Kazuistika 2

Václav M., ročník 1978

- délka trestu: 9 let
- dříve soudně trestán: poprvé podmíněně za krádež, aktuální trestné činy – znásilnění osoby mladší 15 let, týrání svěřené osoby
- ve výkonu trestu: poprvé
- výkon trestu: Věznice Ostrov, Specializované oddělení pro odsouzené s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek

Anamnéza:

Václav se narodil v Mělníku do úplné rodiny. Má tři sourozence, dvě mladší sestry a jednoho staršího bratra. Dětství a dospívání hodnotí jako dobré, normální. V jeho čtrnácti letech se rodiče vinou otce rozvedli, odsouzený a jeho sourozenci zůstali s matkou. S otcem se již od té doby neviděl, a ani o to nestojí. Po absolvování devíti tříd základní školy nastoupil na Střední odborné učiliště na obor kuchař, které nedodělal. Základní vojenskou službu neabsolvoval ze zdravotních důvodů. Před nástupem trestu nikde oficiálně nepracoval. Živil se jako brigádník. Pracoval například v lese, kde sázel stromky a stavěl oplocenky, na stavbě jako přidavač, také jako stěhovák a lakýrník.

Jmenovaný je ženatý, má dvě děti, syna Petra nar.1999, dceru Vandu narození neví.

Krimi kariéra:

Dětství a dospívání hodnotí jako normální, žádné větší problémy. Od patnácti let užívá pervitin, později se k tomu přidal i heroin. Tvrdí, že začal brát z nudy, nikdy neměl žádné zájmy, žádné koníčky. Prý na to nebyly peníze. Jednou byl odsouzen podmíněně za krádež železa, které prodal do sběrných surovin, aby měl na drogy. V roce 2005 byl na dobrovolném toxikologickém léčení v psychiatrické léčebně v Bohnicích. Alkohol pije občas s kamarády, je silný kuřák (uvádí až 40 cigaret denně). Od patnácti

let užívá pervitin a heroin. Jednou se pokusil o sebevraždu, moc si prý na to nepamatuje, bylo to pod vlivem drogy.

Průběh výkonu trestu:

Jmenovaný vykonával vazbu ve Vazební věznici v Brně. Výkon trestu vykonával ve věznici Stráž pod Ralskem. Po třech letech byl přemístěn do výkonu trestu ve Věznici v Ostrově. Ihned po přemístění ze Stráže požádal jmenovaný o zařazení do terapeutického programu specializovaného oddělení výkonu trestu pro odsouzené s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek.

Do komunity se jmenovaný zpočátku velmi dobře zapojil, adaptoval se na podmínky terapeutického programu. Zpočátku se podílel na všech aktivitách, byl velmi hovorný, často mluvil stále jen on a ostatním nechtěl dávat možnost projevu. Ve skupině chtěl být pořád středem pozornosti a to se ostatním členům komunity nelíbilo. Jak nebylo po jeho, začal negovat celou situaci. Po pohovoru se speciálním pedagogem a psychologkou své tempo trochu zvolnil a začal také akceptovat názory a příběhy druhých, ale toto jeho zvolnění netrvalo dlouho. Upřednostňoval chtění, ale nebyl ochoten pro to něco udělat. Chybí mu zodpovědnost a přísnost na sebe.

Jeho chování a vystupování během výkonu trestu na SpO vůči spoluodsouzeným bylo konfliktní. Začal mít opakované potíže s dodržováním zásad a pravidel. Přestal dbát i na svůj zevnějšek i na pořádek ve svých věcech. V průběhu výkonu trestu na SpO byl pětkrát kázeňsky potrestán za agresivitu k ostatním odsouzeným za což mu byla stanovená podmínka, která nebyla dodržena.

Na základě nedodržení stanovené podmínky byl řediteli věznice podán návrh na vyřazení odsouzeného z terapeutického programu specializovaného oddělení a následným rozhodnutím ředitele věznice byl odsouzený Václav z terapeutického programu Speciálního oddělení vyřazen.

Kazuistika 3

Tomáš Z., ročník 1971

- délka trestu: 1 rok, 6 měsíců
- dříve soudně trestán: nebyl, aktuální trestný čin - řízení motorových vozidel pod vlivem návykové látky, distribuci drog
- ve výkonu trestu poprvé

- výkon trestu: Věznice Ostrov, Specializované oddělení pro odsouzené s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek

Anamnéza:

Odsouzený se narodil v Chebu. Společně se sestrou a rodiči bydleli nedaleko Chebu v Plesné. Když bylo odsouzenému šest let, tak se přestěhovala celá rodina do Karlových Varů. Soužití rodiny hodnotí odsouzený jako velmi dobré do té doby, než vychodil základní školu. Poté se rodiče rozvedli, otec si našel jinou ženu, jelikož matka ráda a často pila. Děti zůstaly u matky a s otcem se stýkaly jen velmi sporadicky.

Základní školu úspěšně bez větších komplikací ukončil a nastoupil na učiliště obor čalouník. Učiliště ho ale od prvního dne nebavilo a tak jej po roce a půl na vlastní žádost ukončil. Začal pracovat v různých pomocných profesích. Oficiálně nastoupil do jednoho baru v Karlových Varech kde pracoval jako číšník pět let. Tam se poprvé setkal s drogou.

Jmenovaný je ženatý má jednu dceru Terezu nar. 1993 a manželku Pavlu nar. 1969. Žijí ve společné domácnosti.

Krimi kariéra:

V dětství a dospívání žádné problémy v chování neměl. Nikdy nebyl ani podmíněně trestán. Poprvé až nyní. Drogy začal brát ze zvědavosti. Myslel si, že to má stále pod kontrolou a když bude chtít, tak je brát přestane. Díky drogám, a jeho začínající nespolehlivosti v práci, ho majitel baru ze zaměstnání vyhodil. Zjistil, že drogy potřebuje stále víc. Začal drogy prodávat. Alkohol pije jen velmi málo a kouří (20 cigaret denně). O sebevraždu se nikdy nepokusil, nikdy nebyl psychiatricky léčen.

Průběh výkonu trestu:

Jmenovaný nastoupil do výkonu trestu v Ostrově. Ihned po absolvování nástupního oddělení si podal žádost do terapeutického programu ve Specializovaném oddělení.

Do komunity se jmenovaný ihned začlenil. Adaptoval se velmi dobře. Aktivně se účastnil sociálně psychologického výcviku. Byl oblíbený u ostatních spoluodsouzených, měl velký rozhled, co se týče politiky, zeměpisu a světových dějin. Při komunitách hovořil klidně a s rozvahou, uměl vystihnout podstatu věci. K ostatním spoluodsouzeným se choval přátelsky, byl ochotný komukoliv s čímkoliv pomoci.

Zastával se slabších a za to byl ostatními velmi ceněn. Věděl přesně, co chce a šel si za svým cílem. Během terapeutického programu si ujasňoval svůj vztah k drogám, věděl, že už brát nikdy nechce. Velmi ho podporovala jeho manželka a dcera a odsouzený jim chtěl dokázat, že to má již plně pod kontrolou. Jeho rodina a rodinné zázemí byla jeho silná motivace ke zdárnému absolvování terapeutického programu.

Jeho chování a vystupování během výkonu trestu bylo hodnoceno jako velmi pozitivní, příkazy vždy bez problémů plnil a nařízení zaměstnanců respektoval. K ostatním spoluodsouzeným se choval vždy klidně a s rozvahou. Dodržoval vnitřní řád věznice. Byl 6x kázeňsky odměněn.

Dne 2.1.2013 byl podmíněně propuštěn na amnestii prezidenta České republiky.

Příloha F – Anotace a klíčové pojmy

Anotace

Bakalářská práce se ve své první části zabývá současným vězeňstvím v České republice a zaměřuje se na programy zacházení ve výkonu trestu odnětí svobody. Přibližuje a objasňuje členění specializovaných oddělení v rámci vězeňské služby. Ve druhé části se zabývá Specializovaným oddělením výkonu trestu pro odsouzené s poruchou osobnosti a chování způsobenou užíváním návykových látek ve věznici v Ostrově. Práce podrobně popisuje konkrétní specializované zacházení, výchovný, pracovní a vzdělávací program a také „úspěšnost“ tohoto specializovaného oddělení.

Klíčové pojmy

Bakalářské práce, drogová závislost, kazuistiky, odsouzený, program zacházení, specialisté, specializované oddělení, trest odnětí svobody.

Příloha G – Anotace a klíčové pojmy anglicky

Abstract (Annotation)

The first part of my thesis focuses on current situation of prisons in the Czech Republic and on different methods of jail sentence. It shows detailed structure of specialized sections of prison service. The second part focuses on specialized department of jail sentence of prison in Ostrov. In this department are prisoners with mental and behavior disorders that occurred from using addictive substances. The thesis describes special methods of treatment, educational, working and pedagogic programs and also “efficiency” of this specialized department.

Key Terms

Bachelor's thesis, case reports, convicted, drugs addiction, jail sentence, methods of treatment, specialists, specialized department.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora:	Josef Gonda
Obor:	Vzdělávání dospělých
Forma studia:	kombinovaná
Název práce:	Specializovaná oddělení ve VTOS
Rok:	2013
Počet stran textu bez příloh:	44
Celkový počet stran příloh:	17
Počet titulů českých použitých zdrojů:	11
Počet titulů zahraničních použitých zdrojů:	0
Počet internetových zdrojů:	4
Počet ostatních zdrojů:	0
Vedoucí práce:	Doc. PaedDr. Eva Šotolová, Ph.D.